

Zag

Zig Zag Zug

LÄSFÖRSTÅELSE ÅK 4-6

Liber AB

När du är klar med en läsförståelseövning kan du fundera på vilket ämne den handlar om (flera ämnen kan passa). Måla i cirkeln.

- Historia, religion, geografi, samhällskunskap (SO)
- Kemi, fysik, teknik, biologi (NO)
- Språk, språklära, ord
- Sport, fritid, lek, spel, dator
- Vardag, mat
- Kultur, litteratur, konst, musik

Innehåll

● Hesa Fredrik	3
● Vilket tecken ska du använda?	4
● Världens snabbaste	5
● Flaggan i topp	6
● Flaggor från Balkan	7
● Matsäck	8
● Den första fotbollsmatchen	9
● Vad är en bugg?	10
● Hitta i staden	11
● Skulle du hellre...?	12
● Golfkurs	14
● St Andrews – golfens hemstad	16
● Vad är jag?	17
● Två skyskrapor	18
● Demokratiförstöraren	19
● Kan du räkna tennis?	20
● Vilken är sagofiguren?	21
● Vilket är skolämnet?	22
● Sant? Schysst? Eller skvaller?	23
● Dagar att fira	24
● Hur låter djur?	25
● Falsk marknadsföring	26
● Två extrema platser	28
● Vilket kön?	30
● Flirtskola	32

● Innehållsförteckning	34
● Felsorterade sopor	35
● Min pappa är en robot	36
● Streckkod och rutkod	37
● Ursprungsbefolkning	38
● Spännande symboler	40
● Rita med siffror	41
● H.K.H. Kronprinsessan Victoria	42
● Test: Vilken elev är du?	44
● Mona Lisa	46
● 12-åring snubblade och förstörde värdefullt konstverk	47
● Gammal glass	48
● Oj, vad det blåser!	49
● Att boka charterresa	50
● Människans bästa vän	52
● Vilken stad i Europa?	54
● Sagan om Ringen	56
● What is in the locker?	58
● För ytterkläder ansvaras ej	59
● Du är ett original	60
● Klubbmärken	61
● Vad är det du äter egentligen?	62
● Copy	64

Hesa Fredrik

I Sverige har vi en larmsignal som används för att varna människor för akuta hotsituationer. Den tjutande signalen varnar för tre olika slags faror genom att låta på olika sätt.

1 Krig – vid fara för krig tjuter ett så kallat beredskapslarm med 30 sekunders signal och 15 sekunders tystnad. Om du hör denna signal ska du lyssna på radion och vara beredd på att lämna bostaden.

2 Luftattack – vid fara för att landet ska attackeras från luften tjuter ett flyglarm med korta signaler under en minut. Om du hör denna signal ska du så snabbt som möjligt ta dig till närmaste skyddsrum.

3 Viktigt meddelande till allmänheten (VMA) – vid fara för kris-situationer såsom terrorattack, giftig brandrök, gasutsläpp, farligt väder eller liknande tjuter VMA-larmet med sju sekunders långa signaler och 14 sekunders tystnad emellan. Hör du denna signal ska du gå inomhus, stänga fönster, dörrar och ventilation och

lyssna på radion för att ta reda på vad som hänt.

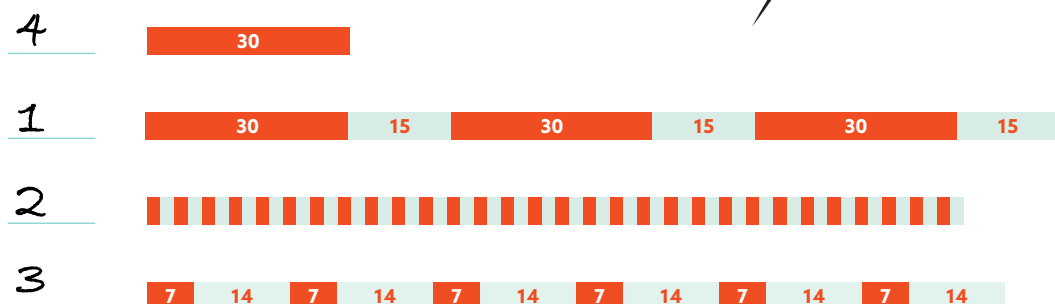
4 Faran över – en 30 sekunder lång signal tjuter för att meddela att hotet inte längre finns kvar.

Fyra gånger per år, första helgfria måndagen i månaderna mars, juni september och december kl. 15:00, testar man VMA-signalen för att se att den fortfarande fungerar. Du behöver alltså inte bli orolig om du hör signalen vid just dessa tillfällen – det är bara ett test.

Oscar Fredrik Rydqvist på tidningen *Dagens Nyheter* tyckte att signalen lät lika hes som honom själv. Innan man visste ordet av började folk kalla VMA-signalen för **Hesa Fredrik**.

Vad varnar signalerna för? Skriv siffran för rätt signal.

Vilket tecken ska du använda?

Para ihop varje skiljetecken med rätt beskrivning genom att skriva bokstaven i rutan.

en liten läspaus mitt i en mening **K**

avslutar en fråga **E**

avslutar en mening som inte är en fråga, eller ett utrop **E**

i slutet på ett utrop eller en uppmaning **T**

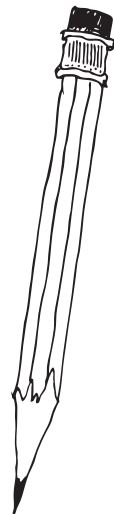
visar att någon säger något **N**

visar viktig men inte nödvändig information **C**

! ? () , . -

T	E	C	K	E	N
---	---	---	---	---	---

Vilket blir ordet? tecken

Vad heter följande tecken? Ta hjälp av förklaringarna och skriv ordet vid rätt tecken.

! utropstecken

? frågetecken

() parentes

, komma

. punkt

- talstreck

: kolon

' apostrof

” citattecken

kolon – två prickar

komma – en åt vänster utdragen sned punkt

apostrof – ett komma som ”hänger i luften” och används när man utelämnar bokstäver. Du känner nog igen det från engelskan, till exempel I'm

citattecken – två hängande parallella komman

punkt – en prick

talstreck – ett vågrätt streck

parentes – två bågar

utropstecken – ett längre lodrätt streck med en prick under

frågetecken – ett kurvigt halvt bakvänt S med en prick under

Världens snabbaste

Världens snabbaste människa springer 100 meter på en tid under 10 sekunder. Det är i en hastighet av cirka 40 km/h, ungefär lika fort som om du susar ned med din cykel i en nedförsbacke. Det är långsamt om vi jämför med hur snabbt djur springer.

En älg kan lufsa fram i skogen i 50 km/h. Älgen har ju fyra ben, såklart att den springer snabbare kanske du tänker. Fast strutsen, världens största fågel, som springer på bara två ben kan springa så fort som 70 km/h. Ett annat riktigt fartmonster är den svenska haren som kan skutta iväg i 80 km/h.

Uttrycket "att springa som en gasell" har du kanske hört. Det betyder att springa väldigt fort. Det gör en gasell verkligen. Den asiatiska gasell-

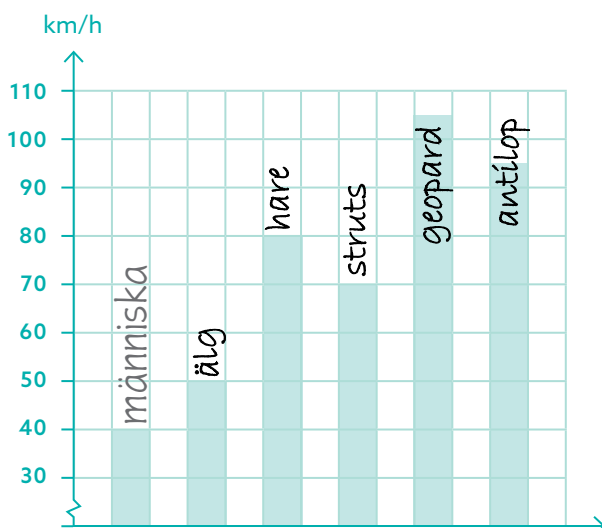
antilopen skulle få fortkörningsböter på en svensk 90-kilometersväg. Fem kilometer för fort skulle polisen säga när hen lämnar över böteslappen.

Kvickast av landdjuren är geparden – 105 km/h kan geparden komma upp i. Geparden liksom alla andra snabba djur har utvecklat sin förmåga att springa fort för att kunna överleva i naturen.

Men bara så att du vet, snabbaste djuret på hela jorden är en fågel. Pilgrimsfalken dyker i luften med en hastighet på nästan 400 km/h!

Titta på hastighetsdiagrammet som visar hur fort de olika djuren springer. Ta hjälp av texten och skriv i staplarna vilket djur det är som springer i de olika hastigheterna. Se exemplet med människan.

Stryk under ¹~~/~~synonymer till ordet springa i texten. Skriv synonymerna här:

lufsa

(möjligtvis skutta)

Det är inte lätt att mäta vilda djurs hastighet, därför är inte mätningarna helt säkra.

Flaggan i topp

Flaggor har använts i flera tusen år. De första flaggorna användes till sjöss. På 1200-talet började italienska fartyg att hissa en flagga på en stång för att visa vilket land de kom ifrån. Flaggan gjorde det möjligt för folk att se om skeppet som närmade sig tillhörde landets fiender eller vänner. Andra båtar började göra likadant och på så sätt blev flaggan en symbol för en nation.

Så småningom började man använda flaggor även på land. I början var det bara militärer som hissade flaggor på fästningar. I Sverige hissade man flaggor vid hus som ägdes av kungen utomlands. I slutet på 1800-talet började vi även flagga vid skolor, prästgårdar och allmänna byggnader.

När unionen mellan Sverige och Norge upplöstes år 1905, var det många privat-

personer som skaffade flaggstång för att kunna fira genom att hissa flaggan utan unionsmärke, det vill säga så som den ser ut än idag. Det var först under första världskriget som även vanligt folk började flagga i Sverige.

Idag har vi speciella flaggdagar i Sverige då vi hissar flaggan, bland annat på Nyårsdagen, Nationaldagen, Nobeldagen samt kungens, drottningens och Kronprinsessans födelsedag och namnsdag. När man firar födelsedagar, bröllop och begravningar i familjen händer det att man hissar en flagga.

Svara på frågorna.

Vad är en flagga? ett tygstycke med landssymbol

Vad betyder ordet hissa? dra i en lina så att något förlyttas uppåt

Vilket land började använda nationsflaggor? Italien

Var började man använda flaggor först? till sjöss/på skepp

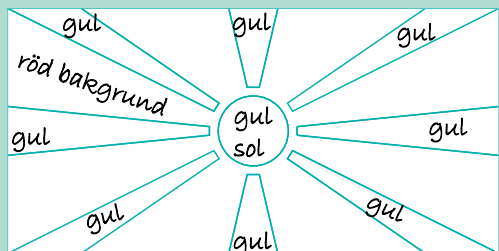
När började skolor och prästgårdar flagga? slutet på 1800-talet

Varför ville man flagga 1905? för att man fick en ny flagga

Nämn en dag eller tillfälle då vi brukar flagga. födelsedag/begravning/bröllop/flaggdag

Flaggor från Balkan

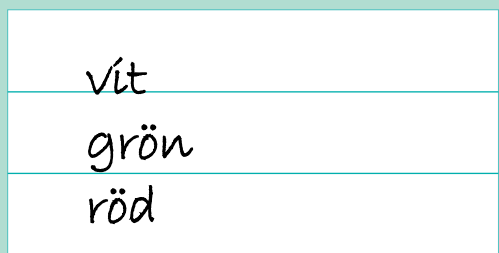
Läs texten och skriv landets namn vid rätt flagga.
Måla flaggorna i rätt färger.

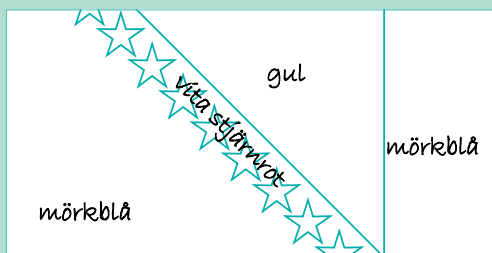
Makedonien

Kosovo

Bulgarien

Bosnien Hercegovina

Bosnien och Hercegovinas flagga är mörkblå. På den finns en gul trekant. Längs trekantens ena kant syns en rad med sju hela och två halva vita stjärnor.

Makedoniens flagga är röd med en gul sol i mitten. De åtta gula solstrålarna skiner i alla väderstreck mot flaggans kanter.

Kosovos flagga är mörkblå med ett guldfärgat land i mitten. I en båge ovanför kartan finns sex vita stjärnor.

Bulgariens flagga har tre horisontella band. Det översta är vitt och det understa rött. Den mittersta gröna färgen symboliserar jordbruk.

Matsäck

Milian ska åka på utflykt med klassen och packar sin matsäck i ryggsäcken. Han börjar med att lägga plastlådan med makaroner och köttbullar längst ner i botten eftersom den är störst och tyngst. Vid sidan om matlådan sätter han ner vattenflaskan och en drickyoghurt. Ovanpå matlådan lägger han sedan ett rött äpple, en skalad morot, en apelsinfestis och ett kokt ägg. Därefter lägger han ner en tunnbrödsrulle med skinkost och en av farmors hembakade kanelbullar. Överst placerar han en kniv och en gaffel inrullade i en servett. Allra sist stoppar han ner en termos med varm choklad.

Skriv i vilken ordning Milian packar ner sakerna genom att numrera på raderna 1-11.

9 bakverk

10 bestick

6 dryck i tetrapack

4 frukt

3 rinnande mat

1 lagad mat

5 grönsak

2 kall vätska i flaska

8 smörgås

11 varm vätska i behållare

7 ägg

I några av orden finns en understruken bokstav. Skriv bokstäverna här, vid rätt siffror.

4	u	10	t	2	f	1	l	6	y	9	k	11	t
---	---	----	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	---

Den första fotbollsmatchen

Den 22 maj 1892 spelades den första tävlingsmatchen i fotboll i Sverige. Det var Göteborgslagen Örgryte IS och Lyckans Soldater som möttes. Dagstidningen *Handel och Sjöfartsnytt* skrev att ÖIS besegrade Lyckans Soldater på fotbollsplanen Heden med matchens enda mål. ÖIS vann matchen på grund av att de hade bättre taktik. En annan anledning ska också ha varit att sex av lagets spelare kom från Skottland och skottarna var bättre än sina svenska motspelare.

Ringa in S för sant och F för falskt.

Matchen mellan Örgryte och Lyckans soldater spelades på hösten. **S** **F**

Örgryte Idrottssällskap förkortas ibland ÖIS. **S** **F**

Örgryte förlorade matchen med 1-0. **S** **F**

Örgryte vann matchen på grund av att de var smartare. **S** **F**

Spelarna i laget man möter kallas motspelare. **S** **F**

Matchen spelades på en fotbollsarena som heter Heden. **S** **F**

Skottar säger man om folk som kommer från Frankrike. **S** **F**

Det är över 150 år sedan den första tävlingsmatchen spelades i Sverige. **S** **F**

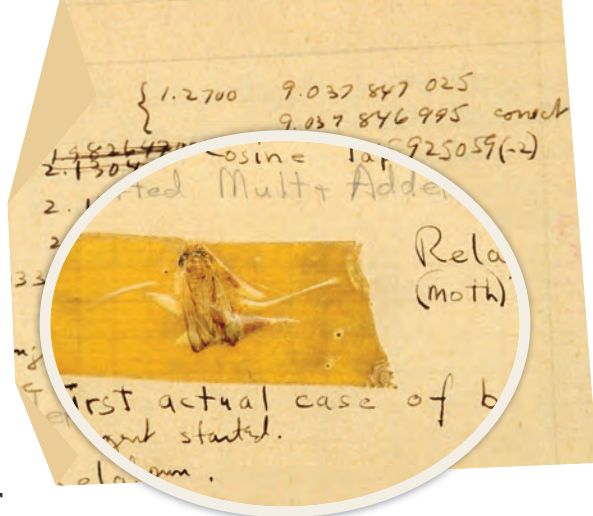
Vad är en bugg?

En bugg, eller lus, är ett fel i ett datorprogram som gör att programmet inte fungerar som det är tänkt, eller att det kraschar. En bugg uppstår oftast när en programmerare gör ett misstag i källkoden eller när koden översätts felaktigt. När man letar efter fel i ett program kallas det för att debugga eller avlusa.

Ordet bugg tros komma från det engelska ordet *bug* som betyder insekt eller kryp. Ordet har använts inom programmering sedan mitten av nittonhundratalet. Man vet inte riktigt varför man använder just ordet bugg. Det sägs att begreppet myntades när en av de allra första elektriska räknemaskinerna kraschade på Harvard University. När man letade efter felet i datorn hittade man

nämligen en död mal i apparaten. Malen klistrades in i en loggbok och finns fortfarande kvar där.

Grace Hooper var en av de första som arbetade med datorteknik. Hon hittade inte malen själv men räknas som den som införde ordet bug i datorspråket. Åsikterna om detta är sant eller inte går isär, eftersom ordet ska ha använts redan på 1870-talet för att beskriva fel i apparater.

Svara på frågorna genom att ringa in rätt svarsalternativ.

En bugg är en: **insekt** **död mal** **fel i datorprogram**

En bugg uppstår oftast när en programmerare gör:

ett misstag **en debuggning** **en programmering**

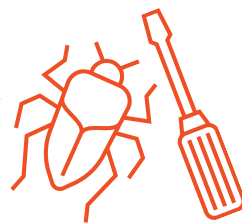
En mal är: **fel i ett datorprogram** **en nattfjäril** **en räknemaskin**

Vad hittade man den döda malen:

i datorprogrammet **i en maskin** **i en loggbok**

När man letar efter fel i ett datorprogram kallas det att man:

debuggar **avbuggar** **delusar**

Hitta i staden

Familjen Schmidt är på helgbesök i Linköping. Läs texten. Visa var de gick i staden genom att måla vägarna på kartan i den ordningen de gick. Börja på Stora torget.

Vilken härlig helg vi hade i Linköping. Det blev många långa promenader. Vi hann med många upplevelser, både kultur och restauranger! Vi bodde på ett hotell vid Stora torget. Vårt första stopp var Länsmuseet. Dit var det enkelt att hitta. Vi gick Platensgatan norrut och svängde in vänster på Vasagatan. Vid korsningen Östgötagatan och Vasagatan låg ingången till museet. Efter vårt besök på museet gick vi söderut på Östgötagatan. Vid korsningen vid Ågatan gick vi vänster. Eftersom vi alla gillar böcker tog vi ett snabbt

visit på Stadsbiblioteket. Vi gick sedan vidare österut på Ågatan tills vi kom till Sankt Larsgatan. Här låg Sankt Lars kyrka. Vi fick en jättetrevlig guidad tur i kyrkan. När vi lämnade kyrkan var vi hungriga. Vi gick vidare söderut på Sankt Larsgatan. Vid korsningen till Drottninggatan låg en pizzeria vi hade fått oss rekommenderad. Mums! Efter maten bestämde vi oss för att ta oss hemåt till Stora torget igen. Vi gick Drottninggatan västerut. När vi kom till korsningen vid Apotekaregatan tog vi den gatan norrut. Tredje gatan till höger var Storgatan. En kort promenad på Storgatan, så var vi tillbaka på hotellet igen, puh!

Hur många gator gick familjen på? 8

Skulle du hellre ...?

Läs meningen. Vilket ord saknas? Välj bland orden i rutan. Skriv ordet på den tomma linjen.

Om du är tvungen att välja mellan det som står i meningarna, vad skulle du välja? Motivera ditt svar.

leva äta sakna ~~trampa~~ hitta bränna vara ha

Skulle du hellre trampa i en hundskit än träffas av en måsskit?

☐ Ja ☐ Nej för att öppet svar

Skulle du hellre hitta/ha ett hårstrå i maten än en mask i äpplet?

☐ Ja ☐ Nej för att öppet svar

Skulle du hellre bränna dig på en brännässla än en brännmanet?

☐ Ja ☐ Nej för att öppet svar

Skulle du hellre ha/hitta en spindel i sängen än en mus i köksskåpet?

☐ Ja ☐ Nej för att öppet svar

Skulle du hellre leva utan mobiltelefon än dator resten av livet?

☐ Ja ☐ Nej för att öppet svar

Skulle du hellre vara osynlig än kunna förflytta dig dit du vill?

☐ Ja ☐ Nej för att öppet svar

Skulle du hellre vara 2,5 meter lång än 50 centimeter kort?

☐ Ja ☐ Nej för att öppet svar

Skulle du hellre äta en stark chilifrukt än en sur citron?

☐ Ja ☐ Nej för att öppet svar

Skulle du hellre sakna en tå än ett finger?

☐ Ja ☐ Nej för att öppet svar

Golfkurs

Golf går ut på att man ska lyckas slå en boll i ett hål i marken med hjälp av en golfklubba.

När man ska spela ett hål börjar man med att slå sitt första slag från en utmärkt plats på marken som heter tee. Då får man sätta upp sin golfboll på en liten pinne som kallas peg. Man svingar därefter golfklubban och försöker träffa bollen. Det gäller att få i bollen i hålet på så få slag som möjligt. Avståndet från tee till hål är så pass långt att man oftast behöver slå flera slag för att till slut träffa hålet. Gräsplätten där hålet finns kallas för green. Gräset på greenen är kortklippt, nästan som en tät och fin matta. Bollen slås alltså från tee, ut på fairway (gräs som inte är lika kortklippt som green), upp på green och till slut i hålet.

På green får man bara slå med en speciell sorts klubba som heter putter. En golfspelare använder flera olika klubbor förutom en putter. Vill man slå riktigt långt används träklubbor, annars järnklubbor. Klubborna har dessutom olika siffror på sig för att visa ungefär hur långt man förväntas komma på ett slag. Man använder exempelvis en järntvåa när man ska slå ett långt slag men en järnnia när man ska slå ett kortare slag.

Eftersom det är tungt och otympligt att bära alla olika klubbor i handen när man spelar golf stoppar man dem i en golfbag. Det är en väska på hjul som man drar med sig mellan hålen.

En golfrunda innebär alltså att man promenerar från boll till boll och från hål till hål. Den spelare som har bäst poäng efter 18 hål vinner.

Lös korsordet. Du hittar golftermerna i texten.

Vågrätt →

1. Vad heter pinnen du sätter bollen på vid utslag?
2. Vilken klubba slår man längst slag med?
3. Vad heter gräsområdet mellan tee och green?
5. Vad heter platsen där du slår ditt första slag på varje hål?
6. Vad heter gräsplätten runt hålet?

Lodrätt ↓

1. Vilken klubba måste du använda på green?
4. Hur många hål är det oftast på en golfgrunda?

1	p	e	g																
	u																		
2	t	r	ä	k	l	u	b	b	a										
	t																		
	e																		

3	f	4	a	i	r	w	a	y											
---	---	---	---	---	---	---	---	---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

	r																		
	5	t	e	e															

6	g	r	e	e	n														

St Andrews – golfens hemstad

Läs texten och svara på tipsfrågorna.

St Andrews är en stad som ligger vid kusten mellan städerna Dundee och Edinburgh i Skottland. Staden har fått sitt namn från Skottlands skyddshelgon Andreas. St Andrews brukar betraktas som den plats där man började spela golf. Det finns flera golfklubbar och golfbanor i och runt St Andrews, men den mest berömda golfbanan, och av många ansedd som den finaste, är Old Course.

Golfbanan *St Andrews Links* grundades redan 1152 och består idag av en samling av 7 golfbanor med totalt 117 hål. En av de nyaste golfbanorna heter *The new Course* och öppnade 1895 – med andra ord, kanske inte så ny.

Den anrika golfklubben *Royal & Ancient Golf Club* i St Andrews grundades 1754. Endast män har tillåtits bli medlemmar i klubben fram tills nyligen. Golf-tävlingen *British Open* spelades på St Andrews golfbana 2007. Under den tävlingen fick kvinnor komma in i det berömda klubbhuset för allra första gången. Först 2014 beslutade man att även kvinnor skulle erbjudas medlemskap i klubben. Klubbens 2500 manliga medlemmar fick rösta och 85 % röstade för kvinnligt medlemskap. Klubbens första 7 kvinnliga hedersmedlemmar var kvinnor som på ett eller annat sätt utmärkt sig i golfen i många år. En av dessa är svenska Annika Sörenstam, en av världens bästa golfspelare.

1. Staden har fått sitt namn från ett helgon som heter:

1) Andrew X) Anders 2) Andreas

2. Staden ligger i:

1) England X) Skottland 2) Irland

3. Många tycker att den finaste banan är:

1) Old horse X) Odd Course 2) Old Course

4. Den svenska golfspelaren som blev en av R&As första kvinnliga hedersmedlemmar heter:

1) Helene Alfredsson X) Annika Sörenstam
2) Liselotte Neumann

5. Kvinnor fick inte vara med i golfklubben R&A förrän år:

1) 1807 X) 2007 2) 2014

	1	X	2
1.	1		
2.		X	
3.		X	
4.		X	
5.			2

Vad är jag?

Läs och lös gåtan.

Jag finns alltid nära dig. Du använder mig precis hela tiden, även om du inte tänker på det. Om jag försvinner en stund, saknar du mig direkt.

Du kan ta hjälp av mig vid olika tillfällen, till exempel kan du fylla saker med mig, värma, kyla och färdas med mig.

Du ser mig inte särskilt ofta men ibland känner du mig. Ibland älskar du mig och bara står kvar och njuter, ibland är jag så obehaglig att du bara vill springa ifrån mig. Men hur mycket du än springer finns jag kvar hos dig. Jag är faktiskt lite som en kameleont, jag förändras beroende på min omgivning.

Ta vara på mig för den dagen jag inte finns längre, så finns heller inte du.

Så vem är jag? Luften

Behöver du mer hjälp för att lista ut svaret?

Vänd på boken så hittar du fler ledtrådar.

Ledtråd 5: Du behöver mig för att kunna andas.

Ledtråd 4: Heter air på engelska.

Ledtråd 3: Gasblandning som innehåller cirka 21 procent syre.

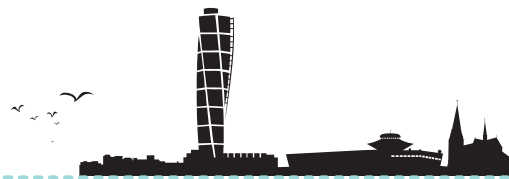
Ledtråd 2: Finns överallt omkring oss i jordens atmosfär.

Ledtråd 1: Livsfrönsödenhet för att överleva.

Rätt svar hittar du längst ner på sidan 49. 17

Två skyskrapor

En skyskrapa är ett höghus som är mycket högre än omgivande byggnader. För att det ska räknas som skyskrapa ska det vara ett hus för boende. Ordet skyskrapa kommer från engelskans *skyscraper* som används för hus som är så höga att de tycks "skrapa vid skyn".

TURNING TORSO

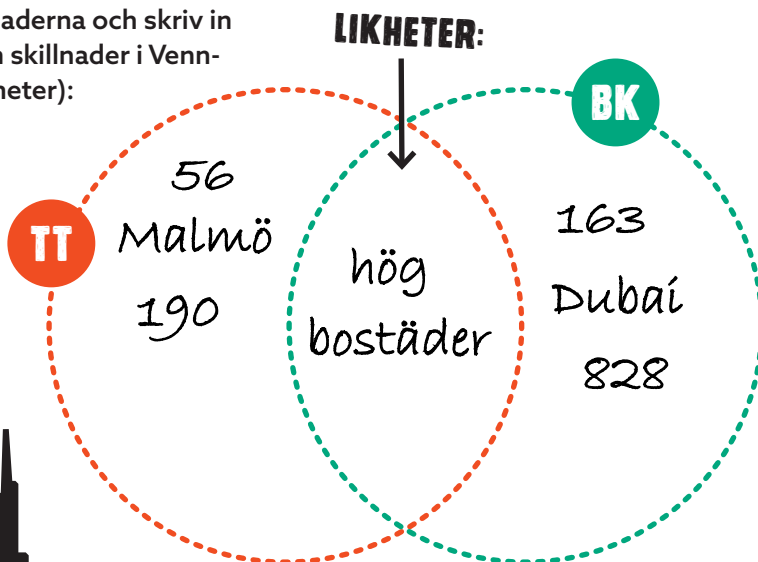
På engelska betyder turning torso en vriden överkropp. Byggnaden *Turning Torso* i Malmö vrider sig upp från marken till skyn. Skyskrapan är 190,4 meter hög. Det är i huvudsak ett bostadshus och kan ses vida omkring. När byggnaden invigdes 2005 var den Sveriges och Nordens högsta flervåningshus. Byggnaden har 56 våningar ovan jord. Många människor vill se utsikten från skyskrapan, men allmänheten tillåts endast besöka byggnaden ett fåtal dagar per år eftersom man inte vill störa de boende.

BURJ KHALIFA

Burj Khalifa står ståtligt i staden Dubai som ligger i Förenade Arabemiraten. Skyskrapans högsta punkt är 828 meter över marken och byggnaden har 163 våningar. Och om du jämför det med en vanlig tvåvåningsvilla på cirka 8 meter så måste du ställa över 100 sådana villor på varandra innan det blir lika högt som Burj Khalifa. Byggnaden används till hotell, kontor och bostäder. Tornet har två våningar öppna för allmänheten som vill njuta av utsikten.

Jämför de två byggnaderna och skriv in följande likheter och skillnader i Venn-diagrammet (två likheter):

56
190
Malmö
hög
828
bostäder
Dubai
163

Demokratiförstöraren

demokrati = ett sätt att styra ett land där folket väljer sina ledare i fria val och där alla har rätt att uttrycka sina åsikter

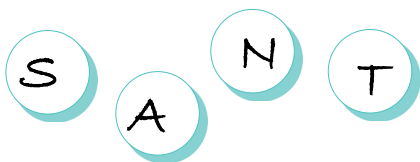
Demokratiförstöraren har varit framme och förfalskat de demokratiska principerna. När det skulle rättas till råkade någon blanda ihop både de felaktiga och de korrekta principerna.

Läs och sortera meningarna under de två rubrikerna.
Skriv bokstäverna under rätt rubrik.

- S** Alla får säga vad de tycker och tänker. **Yttrandefrihet**
- L** Närsomhelst kan de som styr förbjuda människor att skriva och säga vissa saker i sociala medier. **Åsiktsförbudet**
- A** Vem som helst får försöka påverka andras tankar. **Fri opinionsbildning**
- Ö** De som styr kan närsomhelst ändra ett beslut trots att det fått flest röster av medborgarna. **Ogillabeslut**
- N** Vad de flesta tycker är det som ska genomföras. **Majoritetsprincipen**
- G** Vissa extra betydelsefulla personer som anses veta mycket bättre än många andra kan få 100 fler röster när det är val. **VIP-statusprincipen**
- N** Bara vissa speciella personer får rösta när man ska besluta om frågor som rör alla. **VIP-bestämmanderätt**
- T** Alla har en röst var. Alla människor har samma värde. **Allmän rösträtt**

De demokratiska principerna

Demokratiförstöraren

Kan du räkna tennis?

Att räkna poäng i tennis kan vara knepigt. Så här räknar du:

- Om du vinner en boll får du 15 poäng.
- Om du vinner en boll till får du 15 poäng till och har då 30 poäng.
- Om du vinner ytterligare en boll får du 10 poäng.

Nu har du fått 40 poäng, och har chans att vinna gamet, om du vinner en boll till. Alltså, den spelare som först vinner fyra bollar vinner ett game. MEN du måste vinna två bollar mer än din motspelare. Annars går spelet i gamet vidare.

Man räknar aldrig längre än till 40 poäng. När någon av spelarna vinner en boll efter 40 leder man med en boll och har chans att vinna och då säger man att den spelaren har fördel.

Första spelaren som vinner 6 game vinner ett set. Man måste vinna med minst två game. Om gamet slutar 6–6 blir det ett avgörande game som kallas tiebreak.

Den spelare som är bäst av 3 eller 5 set vinner en match.

Exempel: Du spelar en match mot Elin. I tabellen ser du poängställningen.

Game 1

bollar	Du	Elin
Elin vinner bollen	0	15
Du vinner bollen:	15	15
Du vinner bollen:	30	15
Elin vinner bollen:	30	30
Du vinner bollen: Nu har du chans att vinna gamet – om du vinner nästa boll!	40	30
Elin vinner nästa boll:	40	40
Du vinner bollen. Du har nu "fördel".	fördel	

Du vinner bollen. Och vinner första game! game

Game 2

bollar	Du	Elin
Elin vinner bollen:		15
Du vinner bollen:	15	
Elin vinner bollen:		30
Elin vinner bollen:		40
Du vinner bollen:	30	
Elin vinner nästa boll:		game
Vem vinner game 2?		Elin

Läs tabellerna och svara på frågorna.

Vem vann första game? Du (jag)

Hur många poäng ska man ha vunnit för att ha chans att vinna ett game? 40

Vem vinner game 2?
Skriv in poängen i tabellen så får du veta.

Elin

Vilken är sagofiguren?

Här beskriver några av Bröderna Grimms sagofigurer sig själva.
Skriv bokstäverna i rätt rutor. Vilket blir namnet?

Törnrosa Snövit Askungen Rödluvan Rapunzel

G

R

I

M

M

Namn: Grimm

I Jag bor på hos min styvmor och tre styvsystrar. De behandlar mig inte väl utan tvingar mig slita från tidig morgon till sen kväll med hushållssysslor. Jag är alldeles sotig av alla brasor jag tar hand om. Jag drömmer om att få gå på bal på slottet.

M Min mormor är sjuk. Jag är på väg till henne med en korg med mat. Jag har på mig min fina luva som jag har fått av mormor. På vägen genom skogen träffar jag en varg. När jag kommer fram till mormor ser hennes öron, ögon och mun väldigt konstiga ut.

R Min styvmor är så avundsjuk på mitt utseende och min vita hy att hon beordrar en jägare att ta ut mig i skogen för att döda mig. Jag rymmer och gömmer mig hos sju dvärgar. Drottningen hittar mig och lurar mig att äta ett förtrollat äpple.

G Jag sticker mig på en slända när jag ska spinna garn. Jag och hela kungariket somnar in. En tät, taggig häck växer upp och täcker slottet. Efter precis hundra år blommar fina rosor på häcken. En prins kommer in och väcker mig ur min långa sömn.

M Jag har jättelångt guldfärgat hår. En häxa har låst in mig i ett högt torn för hon vill inte att någon annan ska få träffa mig. En dag kommer en prins förbi och upptäckter mig. Jag släpper ner mitt långa hår så att han kan klättra upp till mig i tornet.

Vilket är skolämnet?

Läs orden på varje rad. Vilket skolämne hör orden ihop med? Välj skolämne i rutan och skriv på raden. Stryk de ämnen du använt.

~~Matematik~~ Svenska Engelska
Idrott och hälsa Bild Slöjd
Teknik Fysik Biologi Historia
Geografi Samhällskunskap
Religionskunskap Musik Kemi
Hem- och konsumentkunskap

tal, kalkylator, linjal, diagram Matematik

text, berätta, språk, ord svenska

träning, badvett, dans, friluftsliv idrott

glosor, översätta, språk, English engelska

befolkning, landskap, kartor, naturresurser geografi

livsfrågor, gudar, heliga platser, tro religion

organismer, natur, kropp, droger biologi

kung, händelser, personer, tidsperioder historia

lagar, ekonomi, politik, rättigheter samhällskunskap

energi, väder, magnet, kraft fysik

atomer, fotosyntes, bränslen, lösningar kemi

teckna, collage, perspektiv, konstverk bild

ton, noter, sång, instrument musik

recept, måltid, hemmet, rengöring hem- och konsumentkunskap

hantverk, redskap, verktyg, mönster slöjd

konstruktioner, mekanismer, elektricitet, system teknik

Sant? Schysst? Eller skvaller?

Läs texten och svara på frågorna.

En man kom ivrigt springande till Sokrates och sa:

- Vet du vad jag har hört om en vän till dig?
- Stopp, vänta lite, svarade Sokrates. Säg ingenting mer förrän du har tänkt igenom det du vill säga.
- Vad menar du? Vadå, tänkt igenom?
- Prova det du ska säga med det tredubbla filtertestet, sa Sokrates.
- Vadå filtertest? undrade mannen.
- Vi börjar med sanningsfiltret, sa Sokrates. Är du säker på att det du tänker berätta verkligen är sant?
- Ja... det tror jag ... eller, alltså, jag vet inte. Jag har bara hört det av en vän.
- Du vet alltså inte säkert om det är sant, konstaterade Sokrates. Då provar

vi med det andra filtret, godhetsfiltret. Är det du tänker berätta någonting gott och schysst?

- Nej faktiskt tvärtom. Det är något hemskt.

- Då provar vi med nyttofiltret: Är det användbart? Mannen skruvade lite besvärat på sig.
- Nej, du har ingen nytta av att veta det, inte direkt ...
- Informationen du vill ge mig är kanske inte sann, inte god och inte heller användbar. Varför ska du då berätta?

Sokrates är en känd filosof (tänkare) som levde år 469–399 f. Kr.

Vad kallas de tre filtren i texten?

1. sanningsfiltret
2. godhetsfiltret
3. nyttofiltret

Sokrates använde källkritik.
Hur gjorde han det?

Han använde sanningsfiltret för att kolla om källan var trovärdig. Var informationen verkligen sann eller hade han dubbelkollat med fler källor?

Vilket syfte hade mannen med att sprida informationen?

skvallra

På vilket sätt skulle du kunna använda Sokrates tre filter på sociala medier?

öppet svar

Dagar att fira

Välj bland orden och skriv sex ord man brukar förknippa vardera högtid med.

Alla hjärtans dag

kärlek
rosa
dikt
februari
röda rosor
hjärta

kungen kärlek
utklädning rosa
dikt flagga februari
folkdräkt röda rosor
juni spöken Sverige
skräck orange
blå/gul oktober
pumpa hjärta

Halloween

utklädning
spöken
skräck
orange
oktober
pumpa

NATIONALDAGEN

kungen
flagga
folkdräkt
juni
Sverige
blå/gul

Hur låter djur?

Ord som beskriver hur djur låter finns i alla språk, men ljud kan uppfattas på flera olika sätt. Hur låter djuren på olika språk?

Skriv in de olika djurens läten vid rätt språk i tabellerna.

Hur låter en fågel?

Svenska	píp píp
Engelska	tweet tweet
Franska	cui cui
Persiska	jík jík
Spanska	pío pío

Hur låter en ko?

Svenska	mu
Engelska	moo
Franska	meuh
Persiska	maa maa
Japanska	måå

Hur låter en tupp?

Svenska	kuckelíku
Engelska	cock-adoodle-do
Franska	cocoríco
Persiska	ququlí ququlí
Tyska	kíckeríkí

E moo
J måå
P maa maa
S mu
F meuh

E cock-a-doodle-do
P ququli ququli
S kuckeliku
T kickeriki
F cocorico

E tweet tweet
F cui cui
P jík jík
Sp pio-pio
Sv pip pip

Falsk marknadsföring

Du har säkert hört att man inte ska äta för mycket socker, och att många livsmedel innehåller mycket mer socker än nödvändigt.

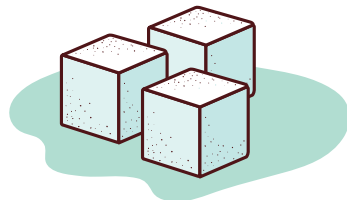
I livsmedel tillsätter man ofta socker för att maten ska smaka godare. Tillsatta sockerarter hittar du i livsmedlens innehållsförteckningar. Alla ord som slutar på -os, som exempelvis glukos (druvsocker), maltos, och dextros tyder på tillsatt socker. Men vad är socker egentligen?

Socker eller sackaros, är en sockerart som man får från sockerrör eller sockerbetar. Det är den sockerarten som bland annat finns i bitsocker, strösocker och florsocker. Sockerarten som finns naturligt i frukt och bär heter fruktos. Sockerarten som finns naturligt i mjölk heter laktos.

Det finns även sötningsmedel som är tillverkat på konstgjord väg såsom aspartam och sackarin.

De värsta sockerbovarna är de som ger mycket energi men lite näring, till exempel läsk, godis och olika kakor. Vad du kanske inte vet är att även ditt morgonbröd, din yoghurt och dina frukostflingor innehåller mycket onödigt tillsatt socker.

Kroppen behöver faktiskt inte något tillsatt socker för att må bra. Det socker som hjärnan behöver för att fungera, glukos, får du i dig genom kolhydrater som finns i bland annat potatis, bröd, pasta och ris. Forskning visar att kroppen och hjärnan påverkas av för mycket socker i maten.

Stryk under i texten de 6 sockerarterna som slutar med -os.

Nämn två sötningsmedel. aspartam, sackarin

Kan du fler sorters socker som inte nämns i texten? Vilka?

tex: muscovadosocker, stevia, vaniljsocker, farinsocker, pärlsocker,

Vilken produkt i listan på nästa sida innehåller mest socker per 100 gram?

smågodis

Vilken produkt innehåller mest socker? Vetepuffar eller mjölkchoklad?

Vetepuffar

SOCKERTOPPEN

I listan ser du hur mycket socker några vanliga produkter innehåller per 100 gram.

rostbröd 16g	smågodis 62g	mjölchokladkaka 38g
nötcreme 48g	fyllda kex 24g	fruktyoghurt 9g
vetepuffar 46g	fullkornsflakes 23g	gräddglass 9g
sweet chilisås 40g	ketchup 19g	leverpastej 3g

I butiken Matnära där du bor, står en försäljare och gör reklam för nya Powerprodukter. Han påstår saker om socker som inte är sant. Eftersom du nu är en expert på socker kan du bemöta hans argument och påtala vad som är fel.

– Vårt nya *Powerbröd* innehåller mycket tillsatt maltos. Om ni inte får i er maltos kommer er hjärna inte att fungera.

– Nähä du mannen ... (t.ex.) Du har fel! Vår hjärna behöver faktiskt glukos för att fungera.

– Vår nya *Poweryoghurt* har bara 25 gram socker/100gram. Det är väldigt lite om man jämför med andra liknade produkter.

– Nu luras du allt ... (t.ex.) 25 g. socker/100 g. är faktiskt mycket socker. Vanlig yoghurt innehåller ca. 9 g./100g.

– Köper ni vår *Powerdryck* laddad med dextros istället för socker kommer ni att få starkare tänder och precis lagom med energi till kroppen.

– Löjligt, så här är det ... Er dryck ger mycket energi men lite näring vilket inte är bra. Dextros är också socker vilket är skadligt för tänder och kan ge karies.

– I vårt *Powerbröd* är allt socker naturligt tillsatt!

– Powerfusk! ... Ert bröd innehåller ringa frukt och bär!

Två extrema platser

Oymjakon, som ligger i östra Sibirien i Ryssland, är världens kallaste plats med bofasta människor. Där är det extrem kyla. Det är så kallt på vintern att batterier dör och bläckpennor fryser till is. Lämna glasögonen hemma, annars kan de frysa fast i ansiktet! Medeltemperaturen i januari är nämligen -50 grader Celsius, och den lägsta temperatur som har uppmätts är -71 grader Celsius.

Levnadsstandarden i Oymjakon är låg. Det betyder att människorna lever väldigt enkelt och ganska fattigt. På grund av det extrema klimatet är det svårt att bedriva jordbruk i Oymjakon, så människorna lever nästan enbart på kött. Hur är det på sommaren då? Jo, på sommaren blir det varmt. Då kan temperaturen stiga upp till +30 grader. Temperaturskillnaden mellan sommar och vinter är alltså väldigt stor.

Tuvalu är ett väldigt litet land i Polynisien mellan Hawaii och Australien. Det är det fjärde minsta landet i världen. Landet omfattas av nio öar och är extremt platt. Den högsta punkten ligger bara 5 meter över havet. Därför riskerar Tuvalu att svämmas över och slukas upp av havet.

Det är svårt att odla i landet eftersom det är brist på bördig jord. Trots detta livnär sig de flesta människor av jordbruk. På Tuvalu finns mycket som skulle kunna locka turister; korallrev, laguner, obebodda öar och klimatet som är tropiskt, men eftersom landet ligger så långt ute i havet är det svårt för turister att ta sig dit. De flesta besökare som kommer till Tuvalu är ekoturister, turister som reser till vackra platser utan att göra skada på naturen.

Vad betyder begreppen? Dra streck till rätt förklaring.

medeltemperatur	_____	turister som inte gör så mycket skada på naturen
bofasta	_____	skillnad mellan den högsta och lägsta temperaturen
ekoturister	_____	väldigt stark kyla
temperaturskillnad	_____	människor lever enkelt och fattigt
låg levnadsstandard	_____	människor som bor på en plats året runt
extrem kyla	_____	genomsnittstemperaturen

Skriv i Venndiagrammet: 2 likheter för platserna och 2 specifika saker för varje plats.

Om du var tvungen att välja en av platserna att bo på, vilken hade du valt? Varför?

ÖPPET SVAR

Vilket kön?

Tänker du på snopp och snippa när du hör ordet kön? Snopp och snippa är kroppsdelar som heter könsorgan men det finns fler betydelser av ordet kön.

Biologiskt kön

En människa föds antingen som kille, tjej eller som intersex. Intersex betyder att kroppen har både manliga och kvinnliga delar och att det därför inte går att avgöra om man är kille eller tjej. Det kön kroppen har när man föds kallas för biologiskt kön.

Sexuell läggning

Om man är heterosexuell blir man kär i och pirrig av någon av ett annat kön. När man är homosexuell blir man kär i och pirrig av någon av samma kön. Bisexuell är den som blir kär i och pirrig av både tjejer och killar. Vilket kön man blir kär i, eller pirrig av kallas sexuell läggning.

Könsidentitet

En människa föds i en kill- eller tjejkropp men kan ändå känna sig som ett annat kön. Människor som varken känner sig som kille eller tjej kallas queer. Det kön man känner sig som kallas könsidentitet.

Socialt kön

Med socialt kön menas att man kan uttrycka sig med hjälp av sitt utseende. Det kan handla om kläder, smink, kroppsspråk, skägg, frisy, röst med mera. Man kan klä sig och uppföra sig "killigt" eller "tjejigt" eller både och.

Identitet = Hur man uppfattar sig själv utifrån till exempel personlighet, egenskaper, tankar, känslor och åsikter.

Skriv rubrikerna på rätt rad beroende på vilken siffra som förknippas med könen.

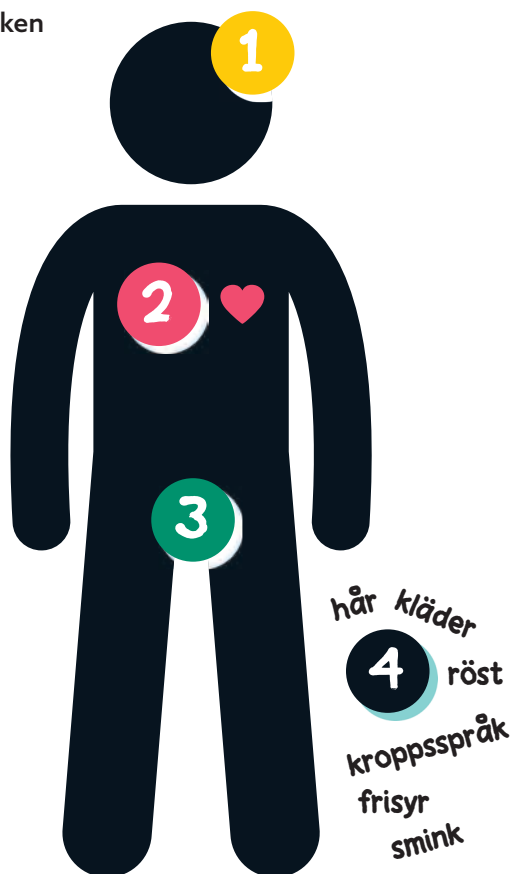
Biologiskt kön

Sexuell läggning

Könsidentitet

Socialt kön

1. Könsidentitet
2. Sexuell läggning
3. Biologiskt kön
4. Socialt kön

Skriv rubrikerna från sidan 30 på rätt skrivrad beroende på vad könet avslöjar.

←————→
kvinna queer man Könsidentitet

←————→
kvinna intersex man Biologiskt kön

←————→
heterosexuell bisexuell homosexuell Sexuell läggning

←————→
feminin androgyn/trans maskulin Socialt kön

Flirtskola

Läs texterna. Skriv vid varje text vilken sorts text det är. Välj textsort från rutan.

saga sakprosa dikt instruktion artikel

saga = berättelse med överkligt innehåll

sakprosa = faktatext

dikt = ofta en kortare text med korta rader och gärna på rim

instruktion = beskrivning av hur man kan göra

artikel = tidningstext

EN FLIRT

En *flirt* är när du med hjälp av kroppsspråket visar att du är intresserad av en annan människa. En vanligt använd flirtteknik är ögonblinkningen. Andra sätt att flirta på kan vara slängkyssar, ögonkontakt, leenden och kroppsberöring. Ordet flirt är en förkortning av ordet *flirtation* som betyder att ägna sig åt romantik. På svenska kan man välja att stava ordet flirt eller flört.

Text: sakprosa

**flirt
flört**

Den förtrollade flirten

Det var en gång en prins i ett land bortom bergen. Han hade förälskat sig i en flicka i byn. Han ville uppvakta henne för att visa sitt intresse. Han begav sig till ängen för att plocka blommor. Där stötte han på en gammal gumma. När hon fick höra att prinsen tänkte flirta med sin käresta blev hon rasande. Hon hade blivit sviken och ville inte att andra skulle finna kärlek. Gumman var en häxa och förtrollade...

Text: saga

En oväntad flirt

Ögon möts
förstulna blickar
modet vinner
chansning
en menande blinkning
skickar tyst signal
skapar fjärilar i mage
och hettande kinder
ett blygt leende
som svar
sprider värme
och lycka

Text: dikt

Lär dig flirta

- 1 Visa att du är avslappnad och självsäker, luta dig tillbaka i stolen eller luta dig mot en vägg.
- 2 Få ögonkontakt, håll kvar blicken lite längre än normalt.
- 3 Visa något på din mobil så att din flirt måste luta sig mot dig.
- 4 Var lite busig, knuffa till din flirt lite lätt eller gör en oväntad high five.
- 5 Le! Skratta åt din flirts skämt.
- 6 Rör din flirt, plocka bort ett hårstrå från axeln eller "råka" snudda benet om ni sitter bredvid varandra.

Text: instruktion

Den flirtande rånaren

Mannen som rånade en butik kunde inte låta bli att flirta, och det misstaget gjorde att han kunde identifieras.

Onsdagen den 22 september rånades en närbutik i Motala alldeles innan stängning runt kl. 22:00. Den maskerade gärningsmannen hotade butiksbiträdet med ett vapen och krävde att få dagskassan. Han log, blinkade menande till övervakningskameran och kysste biträdet på handen innan han lämnade butiken. Tack vare handkyssen kunde rånaren identifieras med hjälp av DNA.

Text: artikel

Innehållsförteckning

Svara på frågorna med hjälp av innehållsförteckningen på s. 2.

Vilken sport handlar övningen om på sidan 20? tennis

Hur många rubriker börjar på bokstaven F? 5

Vilket är verbet i rubriken till sidan 49? blåser

Vad heter killen som har problem med rösten på sidan 3? Fredrik

Vilken sida har en skräprubrik? 35 Felsorterade sopor

Vilken världsdel nämns i titeln på sidan 54? Europa

Vilket adjektiv finns i rubriken på sidan 48? gammal

Vad heter tjejen som sidan 42 handlar om? Victoria

På vilken sida hittar du en rubrik på engelska? 58 What's in the locker?

Vilken likhet hittar du mellan rubrikerna på sidorna 18 och 28? ordet "två"

Vilket substantiv finns i titeln till sidan 11? staden

Hur många övningar har en fråga som rubrik? 14

Vilket ord i titeln på sidan 25 rimmar på sur? djur

Var i innehållsförteckningen finns en insekt? 10 (bug = insekt På engelska)

På vilken sida hittar du en titel med en synonym till kompis? 52 (vän)

Vad är det som förstörs på sidan 19? demokratin

Felsorterade sopor

Stryk det skräp som ska bort i varje exempel, och förklara varför just det skräpet inte passar in.

Indras mamma bad henne duka av bordet efter middagen. Utan att tänka sig för slängde Indra alla sakerna i behållaren för matavfall. Indra slängde:

en avnagd äppelskrutt en halväten morot
en hel korv med bröd ~~en tom ketchupflaska~~

plastsflaskan kan inte komposteras
eftersom den inte bryts ner

Eftersom det var Fars dag så bestämde sig Furkan för att städa bilen. Intet ont anande slängde Furkan allt han samlade ihop i pappersinsamlingen. Han slängde:

en sönderläst dagstidning ett skrynkligt kvitto
en trasig glödlampa ~~en gammal sedel~~

glödlampan är inte gjord av papper

Frans behövde tvätta sin nersölade jacka. När han tömde fickorna hittade han flera olika föremål. Glad i hågen kastade han dessa i metallåtervinningen. Han kastade:

en liten mutter ett böjt gem ~~ett läckande batteri~~
en tillknycklad läskburk

ett batteri räknas som farligt avfall

Engla letade efter katten under soffan och i TV-rummet. Under soffan hittade hon flera saker som hon slängde i plastinsamlingen innan hon letade vidare efter katten. Hon slängde:

~~en strumpa med hål på hälen~~ en kork till en pet-flaska
en tom crème fraîche burk ett sugrör

strumpan är inte gjord av plast

Min pappa är en robot

Läs artikeln och svara på frågorna.

Elvaåringen tog med sin pappa på besök i skolan – i form av en robot

VÄSTERÅS: En pojke i klass 4 frågade sin lärare om hans pappa kunde få följa med till skolan som ligger strax utanför Västerås. En intet ont anande klasslärare gav klartecken till ett föräldrabesök förra tisdagen utan att veta vad som skulle komma att utspelas i klassrummet.

På morgonen den aktuella dagen rullar nämligen en apparat som liknar en segway in på skolgården och skapar uppståndelse. Istället för handtag sitter en datorskärm i toppen på stängen och med på skärmen finns pappan online via

en ljud- och bildlänk. Pappan befinner sig sedan en längre tid i ett europeiskt land. Där arbetar han på ett vetenskapligt utvecklingsprojekt, men kan med hjälp av denna robot ta del av sin sons vardag. Robotens styrning fjärrkontrolleras av pappan själv.

Pappan deltog på lektioner och rastaktiviteter och satt med som sällskap under lunchen i matsalen. Det blev en lyckad men annorlunda skoldag som visar på framtidens många utvecklingsmöjligheter.

Tror du att det här har hänt i verkligheten? Motivera.

öppet svar

Händelsen har hänt i verkligheten men orten är utbytt för att skydda den personliga integriteten.

Hur kunde pojkens pappa hälsa på i skolan trots att han befann sig utomlands vid tillfället?

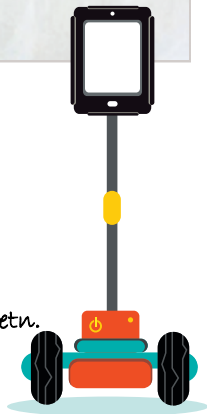
Han fanns med live via internet.

Nämn en fördel med en föräldrarobot: _____

öppet svar

Nämn en nackdel med en föräldrarobot: _____

öppet svar

Streckkod och rutkod

Streckkod används för att märka varor. Streckkoden består av olika breda linjer och innehåller information som enkelt skannas av en streckkodsläsare. Streckkodsläsare används t.ex. i affären. Med hjälp av laser läser den av varornas koder som tolkas i kassörskans dator till ett pris.

Rutkod är detsamma som engelskans **QR-kod**. En rutkod kan innehålla mycket mer information än en streckkod. En QR-scanner skannar koden som sedan omvandlas till text, ljud, bild eller film.

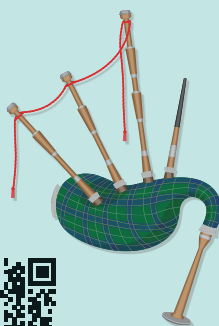
OVANLIGA MUSIKINSTRUMENT

Nu ska du få testa hur du hittar information som är gömd i QR-koder. Bakom följande koder gömmer sig namnet på olika musikinstrument. För att kunna läsa koderna behöver du ladda ner en app till mobilen eller paddan/plattan.

Scanna koderna och skriv instrumentens namn på raderna.

panflöjt

säckpipa

didgeridoo

gurka

marackas

nåjdtrumma

Ursprungsbefolkning

En ursprungsbefolkning är ett lands ursprungliga befolkning - de folk som först kom dit. De anpassade sitt sätt att leva efter naturen och livnärde sig på jakt, fiske, djurskötsel eller av att samla frukt, bär och annat ätbart. Det finns många ursprungsbefolkningar runt om i världen och de har ofta en egen kultur, ett eget språk och egna traditioner som skiljer sig från övriga samhället. Många urfolk har utsatts för övergrepp genom århundradena och många behandlas illa och diskrimineras än idag.

Inuiter är det nordligaste folket och de bor i polartrakter. De första inuiterna kom på att man kunde använda snö för att bygga skydd mot väder och vind. Snöhusen de byggde kallades igloos. De ägnade dagarna åt att fiska och jaga bland annat säl, val, valross och räv.

Samer är också ett nordligt folk men de bor främst i norra Skandinavien men även Ryssland. Förr levde de ibland i

flyttbara tält som kallades kåtor. De livnärde sig på renskötsel vilket de gör än idag. Idag är renskötseln mer modern, med hjälpmedel som GPS och snöskoter.

Aboriginer var jägare och samlare i årtusenden. De var bosatta i enkla hyddor i Australien men precis som så många andra bor de numera i vanliga hus och har vanliga jobb.

Indianerna var de första människorna på den nordamerikanska grässlätten. Det fanns många olika indianstammar men de flesta livnärde sig på jakt av bisonoxe eller buffel. Buffelhudar användes till att bygga tält. Sioux-indianerna kallade sina tält tepee.

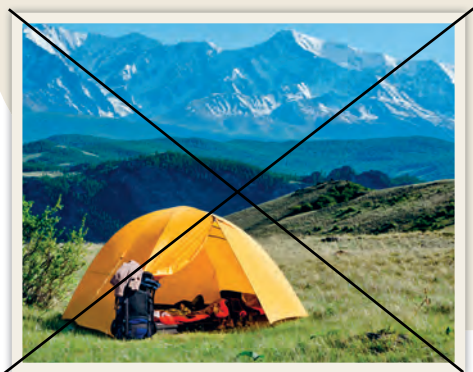
Pygméer är ett samlingsnamn på en rad kortväxta folkslag i Afrika bosatta i den afrikanska regnskogen där de förr levde som samlare och jägare. De bodde i kojor som de byggde av grenar och löv.

Skriv orden där de passar i texten.

anpassade diskrimineras livnärde ursprungsbefolkning

Ett lands ursprungsbefolkning är det folk som först kom till platsen och bosatte sig där. De anpassade sitt sätt att leva efter naturen. De flesta ursprungsfolken livnärde sig på bl.a. jakt. Många ursprungsbefolkningar har behandlats illa och diskrimineras fortfarande i vissa länder.

Kryssa den bild som inte föreställer en ursprungsbefolknings boning.

Fyll i tabellen.

Världsdal	Ursprungsbefolkning	Namn på bostäder	Livnärde sig på
Australien	aboriginer	hydda	jaga, samla
Afrika	pygmeér	koja	jaga, samla
Nordamerika	Indianer	teepe	jaga mfl.
Europa	Samier	kåta	renskötsel
Norra Polcirkeln	Inuiter	igloo	fiske, jakt

Spännande symboler

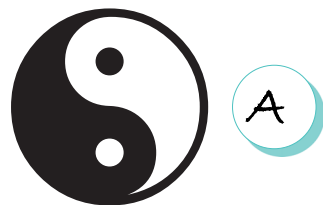
En symbol är en bild eller ett tecken som betyder något speciellt. Vilka två symboler beskrivs i texterna? Sätt rätt bokstav under rätt symbol.

A Den här symbolen kommer från den kinesiska filosofin. Märket symboliserar Yin och Yang och står för att hitta balans och lugn i tillvaron. Symbolen är uppbyggd av olika delar och berättar att livet fortsätter utan början och slut. Symbolen står även för att vi delar upp livet i motsatser, hårt och mjukt, ljus och mörker, varmt och kallt, vakenhet och vila. Ingen del är viktigare än den andra utan beroende av varandra. Du kan hitta symbolen på allt från smycken till tatueringar och surfbärador.

fred

B För nästan 400 år sedan satt en nöjd advokat som hette Jan Ladislav i Slovakien och jobbade. Han var så nöjd med sitt arbete att han ritade en rund symbol i sina papper. Inne i cirkeln ritade han två prickar och ett böjt streck och sedan skrev han sitt namn under symbolen. De första digitala symbolerna som liknade denna krumelur dök upp i Japan 1999. Idag skickas det över 6 miljarder sådana här tecken varje dag i världen. Du har säkert skickat symbolen själv, många gånger.

handikapp

Utmaning:
Vad står de två andra symbolerna för? Skriv ett valfritt ord vid symbolerna som visar att du vet vad de betyder.

Hitta på en egen symbol. Rita din symbol i cirkeln och skriv vad den heter och betyder.

Min symbol heter: _____

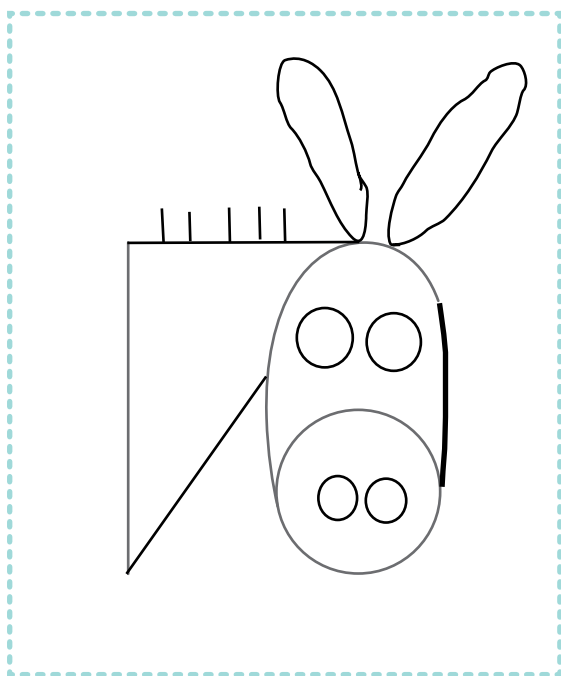
Den betyder: _____

öppet svar

Rita med siffror

Förvandla talet 16 till ett djur med hjälp av följande instruktioner:

1. Rita en böjd linje från toppen av sexan ner till cirkeln av sexan så att det blir en oval med en cirkel i.
2. Rita två små cirkclar i mitten av cirkeln, bredvid varandra, men med ett litet mellanrum.
3. Rita två lite större cirkclar bredvid varandra, men med ett litet mellanrum ovanför cirkeln i ovalen.
4. Ovanpå ovalen ritar du två stora ovaler som pekar uppåt bredvid varandra men med ett litet mellanrum. Låt den vänstra ovalen luta lite åt vänster och den högra ovalen lite åt höger. Se till att ovalerna är cirka 2 centimeter höga.
5. Rita ett rakt streck från övre toppen på ettan rakt över till toppen av den stora ovalen.
6. Rita ett rakt streck från botten av ettan snett uppåt till mitten av vänstra sidan på den stora ovalen.
7. Rita fem halvcentimeter långa streck snett uppåt på det översta linjära strecket jämnt fördelade över linjen.

Vad föreställer bilden? en åsna (eller möjligtvis ko/häst)

H.K.H. Kronprinsessan Victoria

Sverige är en monarki vilket innebär att vi har en monark (kung eller drottning) som statschef. I Sverige har vi en lag som talar om vem som blir kung eller drottning i riket. Från början sa lagen att det äldsta manliga barnet till monarken ärvde tronen, alltså en pojke eller man, men 1980 ändrades den grundlagen. Vi fick då en tronföljd som säger att äldsta barnet ärver tronen. En flicka eller kvinna kan ärva tronen och bli drottning.

Victoria Ingrid Alice Désirée föddes den 14 juli 1977 som äldsta barnet till H.M. Konung Carl den XVI Gustaf och H.M. Drottning Silvia och är därmed kronprinsessa. Att vara kronprins eller kronprinsessa innebär att man står i tur att bli monark, det

vill säga överta monarkens krona. Kronprinsessans fullständiga titel är *Hennes Kungliga Höghet Victoria, Sveriges Kronprinsessa, Hertiginna av Västergötland*. Det betraktas som mycket ohövligt att säga du till Kronprinsessan, eller att säga hennes namn utan att använda titeln Kronprinsessan.

Kronprinsessan Viktoria gifte sig med Prins Daniel den 19 juni 2010 i Storkyrkan i Stockholm. De har två barn tillsammans – Prinsessan Estelle som föddes 2012 och Prins Oscar som föddes 2016. Kronprinsessfamiljen bor på Haga Slott.

Kronprinsessan Viktoria har utbildat sig i bland annat statsvetenskap och konfliktlösning. Hon har följt arbetet vid organisationer såsom FN och EU. Kronprinsessan hoppar in som regent när pappa kungen är förhindrad att vara statschef, till exempel om han är sjuk eller på utlandsresa. Annars arbetar hon mest med att representera Sverige på olika sätt.

När Kronprinsessan Victoria en gång i framtiden får överta tronen kommer hennes nya titel att vara Hennes Kungliga Majestät Drottning Victoria.

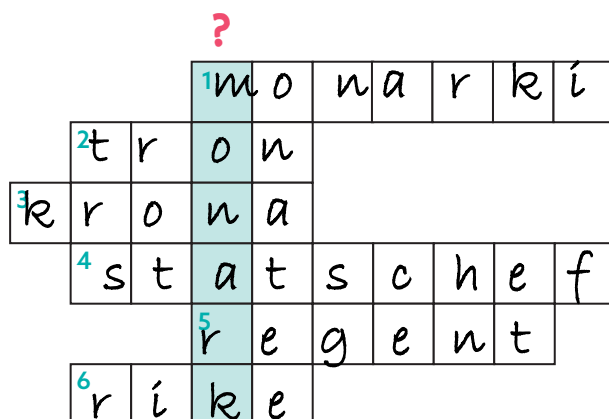
Vem står näst i tur att bli kronprinsessa eller kronprins när Kronprinsessan Victoria har blivit drottning?

Victorias äldsta barn - Estelle

Lös ordflätan.

Vågrätt →

1. land med en kung
2. regentens sittplats
3. huvudprydnad som bärs av ett lands härskare
4. president eller kung
5. den som regerar över ett land
6. ett land som styrs av en monark

Föreställ dig att du intervjuar Kronprinsessan Victoria.

Skriv frågor till de färdiga svaren (kom ihåg att använda rätt titel).

1. Vad heter är Kronprinsessans i förnamn?

Svar: Victoria Ingrid Alice Désirée.

2. När föddes Kronprinsessan?

Svar: Den 14 juli 1977.

3. Vilken är kronprinsessans titel?

Svar: H.K.H.

4. Vilket landskap är Kronprinsessan hertiginna över?

Svar: Västergötland.

5. Var bor Kronprinsessan?

Svar: Haga slott.

6. När gifte sig Kronprinsessan?

Svar: Den 19 juni 2010.

7. Vad har Kronprinsessan utbildat sig inom?

Svar: Statsvetenskap och konfliktlösning.

Test: Vilken elev är du?

Svara på varje fråga genom att ringa in det svar som passar bäst på dig.

Vad är det bästa med skolan?

- A. alla intressanta och roliga ämnen
- B. tyst läsning på morgonen
- C. grupparbeten och diskussioner
- D. kompisar och raster

Vilken är din favoritaktivitet i skolan?

- A. Jag lyssnar på läraren och jobbar på lektioner för att lära.
- B. Jag gillar att sitta själv och läsa, rita eller dagdrömma på lektioner.
- C. Jag gör upp planer för vad vi ska göra på rasten och när skolan är slut för dagen.
- D. Jag pratar med den som sitter bredvid.

Du har geografiprov imorgon. Vad gör du?

- A. Jag pluggar så mycket jag bara kan hela kvällen.
- B. Jag ber en kompis förhöra mig tills jag tycker att jag kan det mesta.
- C. Jag förstår inte varför alla hetsar upp sig över ett prov. Jag kan det jag kan. Ingen ide att vrålplugga kvällen innan.
- D. Jag skjuter upp pluggandet till sista stund och pluggar långt in på natten.

Vad är jobbigt i skolan?

- A. att inte få A i betyg
- B. att redovisa inför klassen
- C. att hamna i konflikter
- D. att koncentrera sig

Hur känner du om läraren plötsligt säger att ni ska ha ett oförberett prov?

- A. Perfekt! Då får jag en bra möjlighet att visa vad jag kan.
- B. Hoppas inte det blir ett muntligt prov. Det är pinsamt om man säger fel.
- C. Jag försöker övertala läraren att vi ska göra något annat istället.
- D. Panik! Tänk om jag inte kan!

Räkna nu hur många A, B, C och D du har ringat in. Kryssa för och läs den beskrivning som stämmer med dina svar.

Du svarade flest A

Du älskar skolan. Det bästa du vet är att lära dig nya saker och att utvecklas. Du hatar när det inte är bra arbetsro på lektioner. Du tar ansvar för din egen inlärninng och kan aldrig få nog med kunskap. Det finns alltid något nytt intressant att veta eller kunna.

Tips: Skolan går inte bara ut på att lära sig kunskap och fakta. Tänk på att också lära dig hantera relationer, genom att umgås med människor.

Du svarade flest C

Du visar gärna andra hur man gör och förklarar när andra kör fast. Du är klassens problemlösare. Du är mån om att alla ska få vara med och att allt ska vara rättvist. Dina klasskompisar lyssnar och litar på dig. Du blir besviken när andra inte väljer eller röstar på dig när uppgifter ska utföras.

Tips: Du kan vara lite bossig ibland. Låt även andra vara med och bestämma. Du behöver inte alltid stå i centrum. Tänk på att du inte alltid kan och vet bäst.

Du svarade flest B

Du är den tysta, försynta eleven som inte syns och hörs så mycket. Du hatar lekar, tävlingar och uppmärksamhet. Du har några få nära kompisar. Ni viskar hemlisar till varandra och fnissar dagarna i ända. Du vill helst göra alla skoluppgifter tillsammans med dina vänner i ett grupprum avskilt från resten av klassen.

Tips: Lär känna fler klasskompisar. Våga ta lite mer plats i skolan. Du har mycket att visa om du bara vågar säga vad du tycker och kan.

Du svarade flest D

Du pratar, skämtar och skrattar dig igenom alla skoldagar. Egentligen tycker du att skolan är tråkig, men ditt positiva humör gör att skoldagarna är ok. Du har svårt för att lyssna och sitta still, men när du får jobba med det som du tycker är kul trivs du allra bäst.

Tips: Ansträng dig mer på lektioner! Tro mer på dig själv! Du är en riktig glädjespridare som behöver investera mer i ditt eget skolarbete.

Stämmer det som står i testet på dig. Stryk över det som inte stämmer. Stryk under i de andra tre texterna det som stämmer på dig.

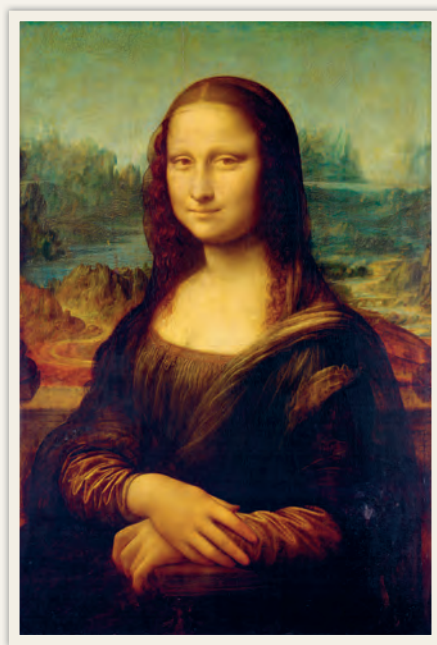
Mona Lisa

Läs texten. Para ihop orden med förklaringar genom att dra streck.

Den 21 augusti 1911 smög sig en anställd vid namn Vincenzo Perugia, utklädd till byggnadsarbetare, in på konstmuseet Louvren i Paris. Han var där för att stjäla ett av världens mest kända konstverk. Det sägs att han gömde tavlan under sin rock och promenerade ut ur museet. Sedan förvarade han konstverket i sitt hem. När han två år senare tog med sig tavlan till en konsthandlare avslöjades han. Under de två år som tavlan hade varit gömd såldes flera kopior av konstverket, för stora summor pengar, till människor som trodde att de köpte den äkta målningen, originalet.

Konstverket som stals, *Mona Lisa*, är ett av världens mest kända och mest värdefulla konstverk. Konstverket som målades av Leonardo da Vinci år 1506 har haft många ägare, till och med en fransk kung. Till sist kom Mona Lisa tillbaka till Louvren, där hon fortfarande hänger och lockar många konstinresserade och turister.

År 1956 hällde någon syra på *Mona Lisa*, vilket gjorde att den nedre delen av konstverket skadades svårt. Senare kastade någon en sten på målningen. Eftersom den har attackerats flera gånger hänger den numera bakom pansarglas.

attackerar	en likadan, fast inte den äkta
anställd	den äkta, som det bara finns en av
original	en person som arbetar med att köpa och sälja konst
konsthandlare	en person som jobbar på ett företag
kopia	angripa, ge sig på
pansarglas	en vätska som är så sur att den fräter sönder saker
syra	ett starkt glas som är svårt att krossa

12-åring snubblade och förstörde värdefullt konstverk

Uppdaterad 2015-08-25 | Publicerad 2015-08-25

En 12-årig pojke besökte ett museum i Taiwan när han plötsligt snubblade och körde handen rakt genom en oljemålning av Paolo Porpora. Tavlan värderas till runt 10 miljoner kronor, skriver The Guardian. Olyckshändelsen inträffade på utställningen "Face of Leonardo: Bilder av ett geni" i staden Tapei i Taiwan.

På bilder från övervakningskameran, som arrangörerna har släppt, ser man hur pojken i T-shirt och gympaskor kommer gående med en läsk i handen. Plötsligt snubblar pojken till, faller mot tavlan och tar emot sig med ena handen.

Han tittar upp på tavlan, stelnar till och ser sig desperat omkring när han inser att han har gjort ett hål i oljeduken.

Utställningen om Leonardo da Vinci visar 55 målningar som är hämtade från de finaste konstsamlingarna i världen, enligt arrangörerna. Samtliga målningar är autentiska och mycket sällsynta och dyrbara. Målningen "Flowers" av den italienska konstnären Paolo Porpora är runt 350 år gammal (målade år 1660) och värd cirka 1,5 miljon dollar.

Pojken som upplevde sitt livs värsta mardröm kan dock andas ut, arrangörerna kommer inte kräva honom eller hans familj på skadestånd, skriver Focus Taiwan News. [...]

Katarina Lagerwall, journalist

Läs artikeln från *Dagens Nyheter* och svara på frågorna.

motiv = det bilden föreställer

Vad hette utställningen där händelsen ägde rum? Face of Leonardo

Hur förstörde pojken tavlan? Snubblar, gör hål i duken med handen.

Tvingades pojken och hans föräldrar betala för tavlan? Nej

Vad heter målningen? Flowers

När är målningen gjord? 1660

Vilket motiv har målningen? Blommor (flowers = blommor på engelska).

Vilken är artikelns källa? The Guardian, Focus Taiwan News

Är källan trovärdig? Motivera. Ja, det är två källor och både de och Dagens Nyheter som artikeln publicerades i har ett rykte om sig att vara trovärdiga.

Gammal glass

Glasskartan från 1969 är lite otydlig. Det finns totalt 16 olika glassar på glassplanschen. *Storstrut* var precis som det låter på namnet en stor glasstrut. De andra strutarna hade det engelska ordet *top* i namnet. Det fanns två bågare – en såg ut som en trumma och den andra som en tärning. Alla andra glassar var pinnglassar med olika smaker. *Cassatapinnen* hade italienska smaker med romdränkta bigarrår och glassen *Brassi* lakritsrippel.

Ta hjälp av glassarnas namn här i rutan, och svara på frågorna.

Storstrut	Stortrumma	Top Hat	Nougat Top
Cassatapinne	Storpuck	Brassi	Tärning
Wild West	Nötpuck	Polaris	Pistagepinne
Chokladpuck	Ananaspinne	Puckstång	Igloo

Hur många glassar var strutar? 3 (Storstrut, Top Hat, Nougat Top)

Vilka glassar behövde man sked för att äta? Stortrumma, Tärning

Hur många glassar såldes på pinne? 11 (16 glassar - 3 strutar - 2 bågare = 11 pinnglassar)

Vilken glass hade smak av frukt? Cassatapinnen

Vilka två glassar har nötter i sig? Nötpuck, Pistagepinne

Skriv en isglass man kunde köpa. Igloo

Vilka två glassar hade engelska namn? Top Hat, Wild West

Vilken glass tror du är dyrast? Varför? öppet svar

Vilken glass vill du helst äta? Varför? öppet svar

Oj, vad det blåser!

Det finns namn för olika vindar på land och till sjöss. Vindens hastighet mäts i hur många meter den rör sig under en sekund: m/s. Innan det fanns vindmätare uppskattade man vindhastigheten genom att titta på hur vinden påverkade havet. Sir Francis Beaufort utformade skalan som kom att användas i hela världen. Senare lade man även till motsvarande beskrivningar på land.

Läs beskrivningarna av olika vindstyrkor. Vilken vind beskrivs? Ta hjälp av tabellen och skriv vindens nummer vid rätt beskrivning. Skriv siffran framför vindens namn vid rätt beskrivning.

- 6** Det viner i luftledningar, stora vågberg på sjön. 11,9 m/s
- 12** Stora föremål flyger i luften, båtar kastas upp på land, broar stängs för trafik. 34,8 m/s
- 4** Tunna grenar på lövträd rör sig, långa vågor med vita kammar på sjön. 7,1 m/s
- 7** Mindre trädstammar böjer sig, svårt att gå upprätt, sjön tornar upp sig. 15,2 m/s
- 2** En vimpel fladdrar, korta tydliga vågor på sjön. 2,1 m/s
- 0** Rök stiger rakt upp, löv hänger stilla, sjön är spegelblank. 0,1 m/s
- 10** Stora träd rycks upp med rötterna, höga vågberg, havet vitt av skum. 26,3 m/s
- 9** Mindre träd bryts av, tegeltak blåser ned, vågor över 3 meter. 24,3 m/s

Beaufort	På land	m/s	Till sjöss
0.	Lugnt	0-0,2	Stiltje
1.	Svag vind	0,3-1,5	Bris
2.	Svag vind	1,6-3,3	Bris
3.	Måttlig vind	3,4-5,4	Bris
4.	Måttlig vind	5,5-7,9	Bris
5.	Frisk vind	8,0-10,7	Bris
6.	Frisk vind	10,8-13,8	Bris
7.	Hård vind	13,9-17,1	Kuling
8.	Hård vind	17,2-20,7	Kuling
9.	Hård vind	20,8-24,4	Kuling
10.	Storm	24,5-28,5	Storm
11.	Storm	28,5-32,6	Storm
12.	Orkan	32,7-	Orkan

Hur kan man se på vattnet att det är stiltje?

det är spegelblankt

Vad heter vinden stiltje på land?

Lugnt

Vad heter vinden på land när vågorna är långa med vita kammar på sjön?

Måttlig vind

Rätt svar på gåtan 17: Luft 49

Att boka charterresa

Du och din familj har bestämt er för att åka på en charterresa. Läs om hotellen och fyll i tabellen.

Hotell Golden Beach

Här bor du bara 50 meter ifrån den populära strandpromenaden längs Mallorcas kust. Här kan du hitta pittoreska tavernor, basarer och souvenirbutiker. Runt både vuxenpoolen och barnpoolen finns det gott om solstolar och parasoller. I den mysiga poolbaren kan du köpa snacks och spanska drycker. Du bor i stora och moderna sviter. Det utgår en extra avgift på 12 Euro per vecka för luftkonditionering på rummet. Hotellet har många återkommande och nöjda gäster.

HOTELL WATERFALL

Upptäck vår familjevänliga resort med bra läge i de kroatiska bergen. Bo i något av våra extra stora familjerum. För ett extra tillägg av 100 kr kan ni svalka er med air-condition. På hotellet finns allt som behövs för en fartfylld semester med familjen – barnklubb, sportaktiviteter och kvällsunderhållning. Både det östra och det västra poolområdet består vardera av tre mindre pooler. Närmaste strand hittar ni 2 km söderut men ni kan boka en utflykt till det närbelägna vattenfallet och uppleva mer på semestern än bara sol och bad.

HOTELL SUNSHINE

Välkommen till ett semesterparadis vid stranden på Samos i den grekiska övärlden. Flera av hotellets rum har en magnifik utsikt mot Medelhavet och fri tillgång till luftkonditionering dygnet runt. Du kan njuta av välsmakande måltider i vår restaurang samtidigt som du betraktar soluppgång och solnedgång. Dagarna tillbringar du i solen vid poolen där du kan svalka dig med ett dopp eller en läskande dryck.

Hotell	Land	Avstånd strand	Antal pooler	Kostnad AC
Golden Beach	Spanien	50 m.	2 st.	12 Euro/v.
Waterfall	Kroatien	2 km.	6 st.	100 kr.
Sunshine	Grekland	0 m.	1 st.	gratis

Vilket av hotellen skulle du ha valt att åka till? Varför?

ÖPPET SVAR

Människans bästa vän

Människans första husdjur var en hund. Hundar är rovdjur som härstammar från vargen. Hunden flyttade in till våra läger redan under stenåldern och sedan dess har den följt oss människor.

Forskarna vet inte exakt när hunden blev människans husdjur. De äldsta gravfynden från hundar här i Norden har hittats i Skateholm nära Lund och är daterade till ca 5 000 f.Kr. Ännu äldre gravar där hundar begravts med människor har hittats på flera andra platser i världen. Det här kan vara ett bevis för att banden mellan hunden och människan var starka, redan under stenåldern.

Hunden har ett mycket bra luktsinne. Den kan följa doftspår som är flera dagar gamla. När hundar följer ett spår efter en älg eller ett bortsprunget barn säger man att hunden spårar. Under stenåldern kunde hunden hjälpa människorna att spåra upp en skadad ren. Kanske användes den också för att spåra upp svampar och annat som var ätbart i naturen. Hunden kunde också varna om någon fiende närmade sig lägret. Det fanns säkert också hundar som slogs för att rädda sina människor. Dessutom kunde en hund värma kalla fötter i sovplatsen under bistra vinternätter.

Det hunden gjorde för människor under stenåldern gör den för oss än idag. Det finns flera hundraser som fortfarande är experter på jakt, och hundar som hjälper tullen med att hitta narkotika vid gränskontroller. Det finns också hundar som arbetar med att hjälpa funktionshindrade. Till exempel hundar som jobbar tillsammans med synskadade.

En människa kan ha en trofast vän i en hund. Den värmer och viftar glatt på svansen när ägaren kommer. Den är bra på att trösta när någon känner sig ledsen. Och en utmärkt lyssnare som alltid håller med.

Orden inom parentes kommer från texten, men vokalerna är fel.
Skriv om orden rätt.

hundens bästa vän – människan
(munneskin)

när hundar flyttade till människan – stenåldern
(stönyldarn)

följer hunden när den spårar – doftspår
(diftspar)

hittades i Skateholm nära Lund – gravfynd
(grävfond)

kommer från vargen – härstammar
(hurstimmar)

är hunden och vargen – rovdjur
(rivdjör)

här letar hunden narkotika – gränskontroller
(grönskontrollur)

hunden är sådan som vän – trofast
(trefäst)

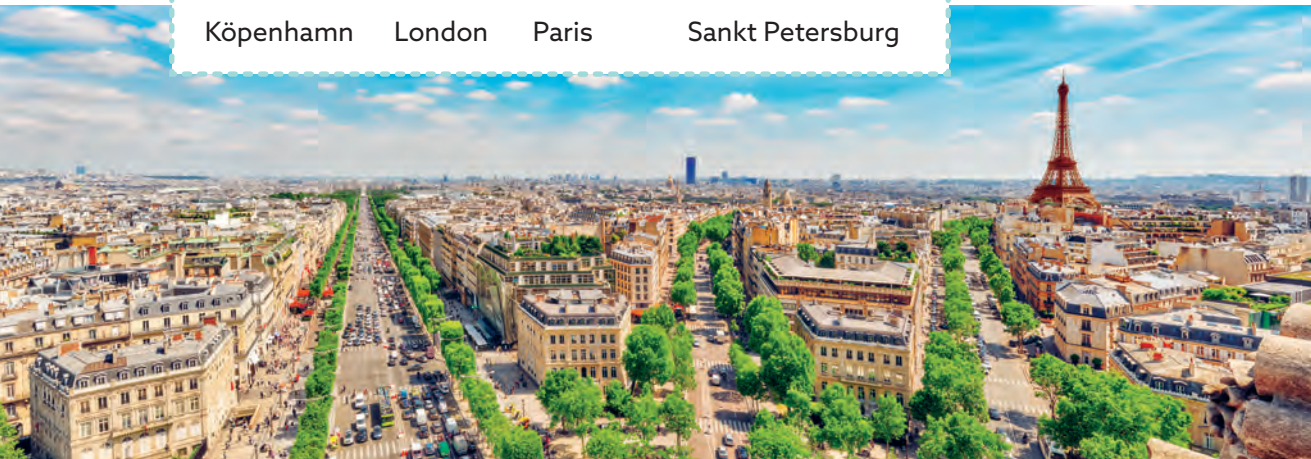

Vilken stad i Europa?

Läs beskrivningarna och skriv städernas namn.
Välj bland de här stadsnamnen.

Amsterdam	Bern	Budapest	Frankfurt
Köpenhamn	London	Paris	Sankt Petersburg

Floden Donau delar staden mitt itu i två delar. Den västra delen (Buda) har bergslandskap, och den östra delen består av en stor slätt (Pest). De båda delarna binds ihop av flera vackra broar. Staden är Ungerns huvudstad.

Budapest

Staden växte fram vid floden Main på ett ställe där man kunde vada genom vattnet, och någon gång på 700-talet vet man att staden hette Franconovurd, som betyder "frankernas vadställe".

Frankfurt

Namnet betyder "lång och bred flod att vada över" och tros komma från Lowonidonjon, det keltiska ordet för Lowinda. Den långa och breda floden Themsen rinner genom Englands huvudstad som grundades av romarna under namnet Londinium.

London

Staden grundades på 1200-talet där floden Amstel flyter fram. Staden ligger i ett låglandskap och översvämmas lätt. För att stoppa vattenflöden in mot staden har man därför byggt många kanaler, vallar och dammar.

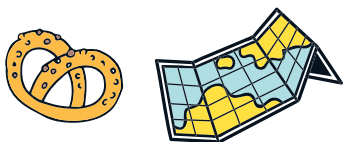
Amsterdam

Stadens namn kommer från ordet ber som betyder sumpmark. Staden ligger i Bernalperna i Schweiz och här pratar man en slags dialekt av tyska som kallas Bärndütsch.

Bern

Staden var en viktig handelsstad för köpmän från olika länder. På 1200-talet fick staden Havn ett nytt namn. Man kan säga att det var både ett nytt och ett gammal namn för Havn betyder hamn och finns med i det nya stadsnamnet.

Köpenhamn

Staden är Rysslands näst största, och var tidigare rysk huvudstad. Staden har flera gånger bytt namn, Leningrad, Petrograd och namnet staden har idag. Av invånarna kallas den oftast för Piter eftersom den grundades av tsaren Peter den store år 1703.

Sankt Petersburg

Staden grundades av romarna, men har troligtvis fått sitt namn från ett folkslag (Parisii) som bodde vid floden Seine i Frankrike innan romarna kom. Staden, som var den första i världen som fick gatubelysning, kallas ofta för ljusets stad.

Paris

Sagan om Ringen

Sagan om Ringen kom ut redan år 1954–1955. Från början var det tänkt att det skulle bli en enda tjock bok. Men bokförlaget tyckte att man skulle dela upp boken i tre delar. Det blev en trilogi med böckerna: *The fellowship of the Rings*, *The Two towers* och *The return of the Kings*. Tidigare hade författaren skrivit *Bilbo – En hobbits äventyr*. Trilogin fick namnet *Härskarringen* (*Lord of the Rings*) och tillhör några av världens mest sålda böcker med 100 miljoner sålda exemplar. I den nya översättningen heter trilogin *Ringarnas herre*. I Sverige kallas hela verket oftast för *Sagan om Ringen*.

Handlingen

Kanske har du sett *Sagan om Ringen* på film. Då vet du att den handlar om en magisk och ondskefull härskarring som hobbiten Frodo och hans vänner Sam, Merry och Pippin måste ta till landet Mordor. Där ska de förstöra ringen i Domedagsberget. Först då försvinner all ondska i världen.

Under sin resa råkar de ut för otäcka varelser såsom Orcher som försöker döda Frodo och ta ringen. Dessa ondskefulla varelser har skickats av Sauron, som är den onde härskaren. Om Sauron får tag i ringen innebär det slutet för det fria folket på jorden. Trollkarlen Gandalf, människorna Aragorn och Boromir, alven Legolas och dvärgen Gimli är några av de karaktärer som hjälper Frodo och hans vänner längs vägen.

En viktig karaktär i boken är Gollum som är det onda och goda i en och samma gestalt. När han är snäll kallar han sig för Sméagol. Gollum är helt besatt av ringen.

Den här typen av berättelser brukar kallas för fantasy. Det betyder

att allt är fantasi. Men även en fantasiberättelse kan spegla verkliga känslor.

Författaren till Sagan om Ringen

Författaren J.R.R. Tolkien föddes år 1892 i Sydafrika. Föräldrarna var från England men flyttade till Sydafrika. J.R.R. står för John Ronald Reuel, men han kallades för Ronald. När Ronald var tre år reste han, hans yngre bror och mamma tillbaka till England på besök. Tanken var att pappan skulle komma efter men han dog och familjen blev kvar i England.

När Ronald var 12 år gammal dog också hans mamma. Det var stundtals jobbigt att växa upp utan föräldrar. Men som tur var fanns det en farbror som kunde ta hand om Ronald och hans bror.

J.R.R. Tolkien blev som vuxen en berömd författare. Han gifte sig med Edith Bratt. Tillsammans fick de fyra barn. Året innan Tolkien avled 81 år gammal, blev han utnämnd till professor i litteratur vid Oxfords universitet.

De engelska originaltitlarna i *Sagan om Ringen* heter lite annorlunda än de första svenska titlarna.

Dra streck från engelsk titel till svensk titel. Skriv sedan de engelska titlarna ordagrant på svenska med hjälp av ordlistan.

De två tornen	_____	The fellowship of the Rings
Ringens brödraskap	_____	The Two towers
Bilbo - En hobbits äventyr	_____	The return of the Kings
Konungens återkomst	_____	The Hobbit, or There and back again

De två tornen

Ringens brödraskap

Hobbitten, eller dit och tillbaka igen

Kungarnas återkomst

ring = ringar

two = två

towers = torn

return = återkomst

kings = kungar

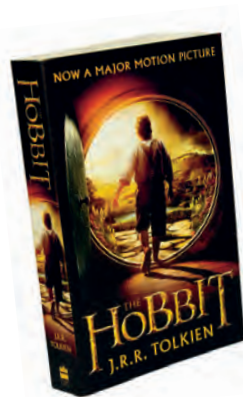
there = dit

back = tillbaka

again = igen

fellowship = sammanslutning

Ordlista

Svara på frågorna.

Vilken sorts berättelse tillhör Ringarnas herre? Fantasy

Vad står initialerna J.R.R. för i författarens namn?

John Ronald Ruel

Vilka fyra olika folkslag hjälper Frodo att hitta ringen?

alver, dvärgar, människor och trollkarlar

What is in the locker?

Write the underlined words on the correct locker.

Skriv de understrukna orden på rätt skåp.

Ordlista

locker = skåp

under = under

above = ovanför

left = vänster

right = höger

next to = bredvid

There is a ball in locker number eleven.

There is a book in the white locker next to locker eleven.

There is a key in the pink locker under locker eleven.

There is a mobile in locker number twenty-one.

There is a toy in the pink locker to the left of locker twenty-one.

There is a hat in locker number eighteen.

There is some food in the pink locker above locker eighteen.

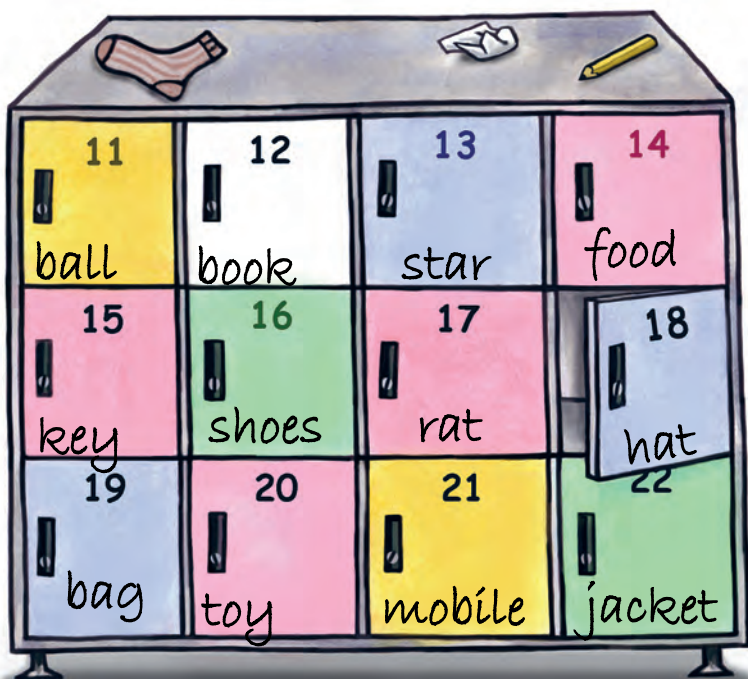
There is a bag in locker number nineteen.

There are shoes in locker number sixteen.

There is a rat in the pink locker to the right of locker sixteen.

There is a jacket in the green locker under the locker with a hat.

There is a star in the last locker, and the locker is blue.

För ytterkläder ansvaras ej

Kanske har du läst skyltar eller information där språket känns extra tillkrånglat? Då har du antagligen stött på det som kallas kanslisvenska eller byråkratisk svenska. Sedan 1500-talet har myndigheter i Sverige använt sig av kanslisvenska när de ska berätta något för landets medborgare.

Testa dig själv, para ihop kanslisvenskan med "vanliga" svenskan.

Å. Snälla, mata inte djuren.	S	Får ej övertäckas.
Y. Här får du inte äta din egen mat.	K	Beträd ej gräsområdet.
S. Om du inte har fått lov att vara här är du obehörig.	Y	Medhavd matsäck får ej förtäras.
S. Häng eller lägg inte något här.	L	Överträdelse beivras.
R. Rör inte!	T	Privat egendom.
K. Gå inte på gräset.	S	Obehöriga äger ej tillträde.
T. Här får inte vem som helst vara, bara de som äger detta.	P	Vänligen lämna ej värdesaker utan uppsikt.
P. Lämna inte värdefulla saker utan att ha koll på dem.	R	Får ej vidröras.
K. Snälla, kasta inte skräp här.	Å	Var god mata ej djuren.
L. Det är straffbart att bryta mot det som står här	K	Nedskräpning undanbedes.

Försök bilda egen kanslisvenska av uttrycken:

Rör inte min mobil. Om du gör det kommer du att straffas.

t.ex. Min mobil får ej vidröras. Överträdelse beivras.

Du får inte gå in på mitt rum om du inte har fått lov till det.

t.ex. Obehöriga äga ej tillträde till mitt rum.

Du är ett original

Läs texten.

På samma sätt som datorer är programmerade med en kod skulle man kunna säga att du är förprogrammerad att vara den du är – en unik person, ett original. Det finns bara en enda av dig på hela jorden, inte bara just nu, utan i alla tider. Det som gör att du är den du är, beror devis på en slags kod som finns i ditt DNA.

DNA är en molekyl i cellerna som innehåller information om hur varje levande varelse ska byggas upp. DNA är en förkortning av det engelska ordet för *deoxiribonukleinsyra*. DNA finns i allt som lever – människor, djur och växter. Förutom att du har ett DNA

som talar om att du är människa har du ett alldeles särskilt DNA som ingen annan människa än du har (om du inte är enäggstvilling förstås – för då har du samma DNA som din tvilling).

I ditt DNA finns information om allt som behövs för att du ska bli just du och ingen annan. Den informationen har du ärvt från dina föräldrar och andra släktingar och har funnits där hela tiden, ända sedan du låg i din mammas mage. Koden i ditt DNA innehåller bland annat information om utseendet som hårfärg och ögonfärg, men också vissa av dina egenskaper som är speciella för just dig.

Läs och dra streck från meningens början till rätt slut.

Unik betyder	_____	alla andra är redan upptagna!
DNA finns i	_____	att det bara finns en enda av något.
I DNA finns det	_____	en "kod" som gör att du är den du är.
DNA är en förkortning för	_____	allt som lever, människor, djur och växter.
Var dig själv	_____	det engelska ordet för <i>deoxiribonukleinsyra</i> .

Ringa in de ord som stämmer in på dig. Eller skriv andra ord som passar.

spetsiga öron födelsemärke hårvirvlar skrattgropar
rött hår sneda tänder många linjer i handflatan fräknar
rund ansiktsform hjulbent grönögd vänsterhänt

ÖPPET SVAR

Annat: _____

Klubbmärken

Läs beskrivningarna av de fyra klubbmärkena.
Skriv varje bokstav vid rätt emblem så bildas ett ord.

8 Ett klassiskt klubbmärke som tillhör Sveriges äldsta fotbollsklubb. Den röda färgen står för kärlek och den blåa färgen för trohet. Föreningen Örgryte Idrottssällskap hör hemma i Göteborg. Fotbollslaget spelar sina hemmamatcher på Gamla Ullevi.

8 Det här tvåfärgade klubbmärket tillhör en av världens största klubbar. Att klubbens smeknamn är "The Red Devils" kan man se även i klubbmärket (devil betyder djävul på engelska). Laget spelar sina hemmamatcher på Old Trafford.

9 Detta guldkantade och flerfärgade emblem är välkänt världen över, en storklubb med lag i många sporter. Klubbens motto är "Mer än en klubb". Fotbollslaget tar emot över 100 000 åskådare på sin hemmaarena Nou Camp i Barcelona.

1 I södra Sverige ligger Helsingborg, en stad med stolta fotbollstraditioner. Det rödblåa klubbmärket omges av en lagerkrans, en blomsterkrans gjord av lagerblad. Den här idrottsföreningen spelar sina hemmamatcher på Olympia som anlades det år som året du skrivit i cirkarna.

Vilket? 1898

Skapa ett eget klubbmärke. Förklara varför ditt klubbmärke ser ut som det gör.

Min klubb heter: _____

Min förklaring till klubbmärket: _____

1

8

9

8

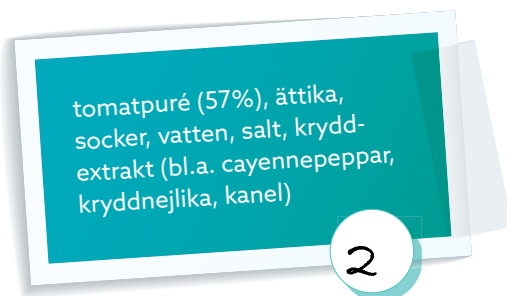
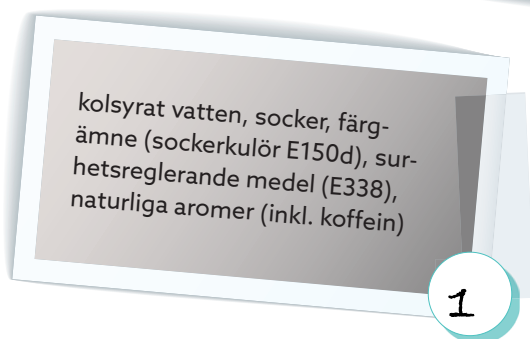
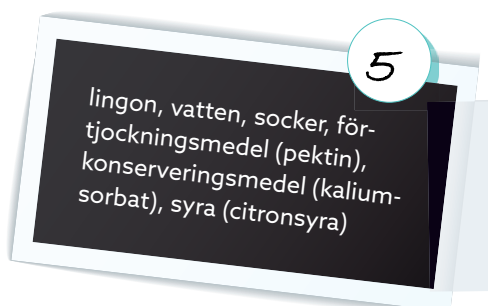
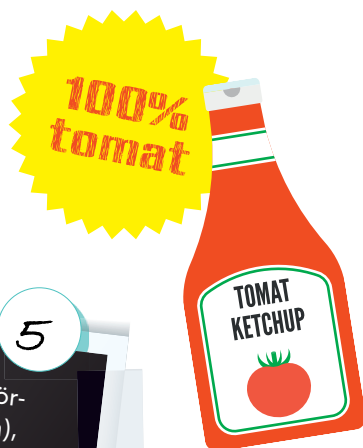
ÖPPET SVAR

Vad är det du äter egentligen?

Hur mycket tomat är det i ketchupen? Vad är egentligen ett geléhallon? När du handlar i en affär är det bra att veta hur du kan ta reda på vad varorna innehåller. Visste du att geléhallon innehåller ämnet E120 – torkade löss!

Matcha ihop rätt vara med rätt innehållsförteckning.

1. läsk
2. tomatketchup
3. pizzaost
4. geléhallon
5. lingonsylt
6. risml

Svara på frågorna med hjälp av de olika innehållsförteckningarna.

Vilka kryddor används i ketchupen?

cayennepeppar, kryddnejlika, kanel (extrakt)

Vilka produkter innehåller förtjockningsmedel?

lingonsylt, risml

SUPER-
NATURLIGT!

69% smältprodukt (vatten, palmolja, potatisstärkelse, mjölkprotein, salt, smältsalt (E331, E339), surhetsreglerande medel(E270), fibrer, ostpulver, färgämne (E160a), konserveringsmedel (E202), goudaaron 29% goudaost (pastöriserad mjölk, salt, mjölksyrakultur, yst-enzym, färgämne (E160a), 2% potatisstärkelse

3

6
mjölk, vatten, ris (8,5%), socker (8%), jordgubbar (7%), grädde, fläderbärsjuice, förtjockningsmedel (pektin, karragenan), naturliga aromer (bl.a. vanillin), salt, syra (citronsyra)

Jätte-
nyttigt!

4
glukossirap, socker, gelatin, surhetsreglerande medel E330, aromer, färgämnen E120

Vilka produkter innehåller konserveringsmedel?

lingonsylt, pizzaost,

Hur mycket ris innehåller risml? 8,5%

Pizzaosten innehåller inte så mycket ost. Vad heter osten som används?

Gouda

Hur många produkter innehåller tillsatt socker? 5 (inte pizzaost)

Vad finns i läsk som också finns i kaffe? koffeïn

Copy ©

Läs informationen här till höger
och svara på frågorna.

Om du skriver en text som är tillräckligt originell har ingen annan rätt att kopiera det du har skapat och dela med sig av den till andra. Du äger texten du har skapat och har rätt att ensam bestämma hur den får användas. Det kallas upphovsrätt. Det engelska ordet copyright betyder upphovsrätt på svenska. Samma sak gäller när du skapar t.ex. musik, film, fotografier, bilder, datorprogram och konst.

Vem äger upphovsrätten till boken Zag?

Vilket straff kan du få om du bryter mot upphovsrättslagen?

Vem har skapat bokens form?

Vem har valt ut bokens bilder?

Varför finns upphovsrättslagen, tror du?

Liber AB
ISBN 978-91-47-12641-5
© 2018 Liber AB

Projektledare: Tina Tärnrot
Redaktion: Tina Tärnrot, Helena Hammarqvist
Formgivare: Marta Coronel
Bildredaktör: Mikael Myrner s. 9 (2), 10 (1), 42, 46, 61
övriga Marta Coronel
Produktion: Eva Runeberg Pålman

Första upplagan
1

Repro: Repro 8 AB, Stockholm
Tryck: People Printing, Kina 2018

Bildförteckning:
Öis 9 (2)
National Museum of American History
& Smithsonian Institution Archives 10
Stig Söderlind 11
Cornfield/Shutterstock.com 16
Erika Gerdemark/Kungahuset.se 42
"Mona Lisa" Leonardo da Vinci 1503–1506 46
GB 48
J. Simunek/Shutterstock.com 57
Anna Westerman 58
övriga bilder Shutterstock

Ett stort TACK till
alla elever i åk 4 och
åk 5 på Stensängsskolan
som prövat och gett
kloka synpunkter på
övningarna i boken!

Kopieringsförbud

Detta verk är skyddat av upphovsrättslagen och får ej helt eller delvis kopieras. Kopiering för undervisningsändamål enligt BONUS-avtal är inte tillåten. Intrång i upphovsmannens rättigheter enligt upphovsrättslagen kan medföra straff (böter eller fängelse), skadestånd och beslag/förstöring av olovligt framställt material. Såväl analog som digital kopiering regleras i BONUS-avtalet. Läs mer på www.bonuscopyright.se.

Liber AB, 113 98 Stockholm
Kundservice tfn 08-690 90 00
Kundservice.liber@liber.se
www.liber.se